

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL
INSENERITEADUSKOND
Kuressaare kolledž

Marite Kaunissaare

**COVID-19 MÕJU PÄRNU KODUMAJUTUSE TÄITUVUSELE
2019-2022 AASTAL**

Lõputöö

Õppekava „Ettevõtlus ja elamusmajandus“

Juhendaja: Olev Tõru, lektor

Tallinn 2023

Deklareerin, et olen koostanud lõputöö iseseisvalt ja olen viidanud kõikidele töö koostamisel kasutatud teiste autorite töödele, olulistele seisukohtadele ja andmetele, ning ei ole esitanud sama tööd varasemalt ainepunktide saamiseks. Töö pikkuseks on 12845 sõna sissejuhatusest kuni kokkuvõtte lõpuni.

Marite Kaunissaare 17.05.23

(allkiri, kuupäev)

Üliõpilase kood: 207902SDVR

Üliõpilase e-posti aadress: mkauni@ttu.ee

Juhendaja: Olev Tõru, lektor:

Töö vastab kehtivatele nõuetele

.....

(allkiri, kuupäev)

Kaitsmiskomisjoni esimees:

Lubatud kaitsmisele

.....

(nimi, allkiri, kuupäev)

SISUKORD

JOONISTE LOETELU	4
TABELITE LOETELU	5
LÜHIKOKKUVÕTE	6
SISSEJUHATUS	7
1. PANDEEMIA PERIOODIST MÕJUTATUD MAKROKESKKONNA TEGURITE MÕJU VÄIKE MAJUTUSETTEVÕTETELE	9
1.1. Poliitiline keskkond	11
1.2. Majanduslik keskkond	12
1.3. Sotsiaalne keskkond	16
1.4. Tehnoloogiline keskkond	17
1.5. Demograafiline keskkond	19
1.6. Kultuuriline keskkond	19
1.7. Ökoloogiline keskkond	20
1.8. Seadusandlik keskkond	21
2. UURIMISMEETOD JA ALGANDMED	24
2.1. Uuringu meetodika	24
2.2. Uuringu tulemused ja analüüs	27
2.3. Uuringu põhjal tehtavad järeldused ja ettepanekud	41
KOKKUVÕTE	43
SUMMARY	46
KASUTATUD ALLIKATE LOETELU	49
LISAD	52
Lisa 1. Ankeetküsitlus	52
Lisa 2. Uuringu küsimustikku sissejuhatav tekst	59
Lisa 3. Lihtlitsents	60

JOONISTE LOETELU

Joonis 1. Eestis majutatud turistid 2019-2022 aasta.....	28
Joonis 2. Pärnu linna asustusüksuste majutuskohtade arv vähemalt viie voodikohaga.	28
Joonis 3. Pärnu linna asustusüksuste majutuskohtade ööpäeva keskmine maksumus.	29
Joonis 4. Turismivaldkonna majutusettevõtete aruandeaasta kasum (-kahjum).	30
Joonis 5. Töötajate arv küsitluses vastanud kodumajutus ettevõtetes.	31
Joonis 6. Kodumajutuse peamised külastajad.	32
Joonis 7. Kodumajutuse pakkujate klientuuri eelistused.	32
Joonis 8. Ööbimise eelistuse pikkus ettevõtja poolt.	33
Joonis 9. Kodumajutuse asukoht.	34
Joonis 10. Pandeemia järgsed muudatused kodumajutuse kontseptsioonis.	36
Joonis 11. Kulude kasvu peamised tegurid kodumajutus ettevõtete jaoks.....	38
Joonis 17. Kodumajutuse panus olemaks keskkonnasäästlikum.....	39

TABELITE LOETELU

Tabel 1. Kodumajutuse kõige aktiivsemad ja vähem aktiivsemad check-in ja check-out ajad.....	34
Tabel 2. Ettevõtete asukohalise paiknevuse positiivne ja negatiivne mõju.....	35
Tabel 3. Pandeemia järgse külastatavuse positiivne ja negatiivne mõju kodumajutus ettevõtetele mõjuvuse skaalal 1-5 palli.	36
Tabel 4. Sotsiaalmeedia kasutatavuse võrdlus enne ja pärast pandeemiat kodumajutus ettevõtetes.	39

LÜHIKOKKUVÕTE

Antud lõputöö uurimuslikuks osaks on COVID-19 mõju Pärnu kodumajutuse tegevusele pandeemia eelsest kuni selle järgse ajani. Valiku põhjuseks on autori soov saada täpsemalt teada oma kodulinna majutustegevuse kohta, mis oli suuresti mõjutatud kogu majandusele ootamatu löögi pannud kriisist, avaldades peamiselt mõju just teenindussektori valdkonnas tegutsejatele.

Uuringu läbiviimiseks korraldati Google Formsi keskkonnas 26 küsimusest koosnev valikvastustega küsimustik. Valimiks olid 192 Pärnu kodumajutus ettevõtet, kellele saadeti küsitlus otse meilile ning nendest 94 andsid oma anonüümsed vastused. Küsitlust oli võimalik täita ajavahemikus 27.03.23 - 29.04.23.

Autor kasutas kvantitatiivset uurimismeetodit, et leida töös püstitatud küsimustele vastused ning saadud tulemustest võib järeldada, et kuigi pandeemia avaldas paljudele teenindussektoris tegutsevatele ettevõtetele negatiivset mõju, siis suurem osa suutis siiski sellest positiivselt välja tulla ilma suurtemate muutusteta. Siiski tuli läbi viia mõningaid muudatusi kas sisustuse või tegevuste poolest, tõsta/langetada hindu või pöörduda rahalise abi saamiseks riigi poole. Seega olid küsitluse järgsed tulemused parema tulemusega kui autori enda poolne arvamus.

Võtmesõnad: makromajandus, makrokeskkonna tegurid, teenindussektor, väike majutusettevõtted, kodumajutus, Pärnu, COVID-19 pandeemia

SISSEJUHATUS

Käesolev lõputöö keskendub Pärnu kodumajutuse täituvusele aastatel 2019-2022, mida mõjutas kogu maailmas kulutulena leviv koroonapandeemia. Uus eriolukord pani kogu ühiskonna seni tundmatu olukorra ette, põhjustades sel viisil drastilisi muutusi kogu igapäeva elus. Raske löögi andis see ka terviseiga seonduvatele probleemidele, argielu toimetustele ning kultuuris ja majanduses toimuvale. Kriis mõjutas kõiki kas otseselt või kaudselt, sest seni tundmatu viirus võttis juba kõigest loetud päevadega tuhandete inimeste elusid ning häiris ettevõtete tegevust, kaasates nii tavapärase töö kulgevust. See omakorda sundis inimesi välja mõtlema uusi mitmekülgseid ja efektiivseid lahendusi, pannes aluse digimaailma veelgi kiiremale arengule. Nii kandus senine toimiv elu suuremalt jaolt üle veebikeskkonda, muutes vastupidavamaks kriisist tulenevatele teguritele ja andes hoogu juurde mugavamatele ning aega säästvamate teenuste arengutele. Ent leidis ka neid, kes ei suutnud nii kiiresti muutustega kaasa minna või kohaneda uute oludega, mis pani inimesed raske otsuse ette - anda täielikult alla või jääda lootma varasema elu taas normaliseerumise peale.

Kuigi tänaseks on koroonapandeemiast rääkimine suuresti vaibunud, siis töö koostanud autori arvates on see endiselt läbiv teema nii maailmas kui ka Eestis ning järelmõju annab ettevõtete ja ka kogu majanduse, täpsemalt teenindussektori, puhul tunda. Kuna Pärnu on juba varasemast ajast tuntud hea vabaaja veetmise ja puhkepaigana nii turistidele kui ka kohalikele oma kvaliteetsete ja hinnasõbralike teenustega, siis sai valitud töö täpsemaks teemaks COVID-19-st tulenevate mõjutuste uurimine Pärnu kodumajutusteenuse pakkujate seas.

Lõputöö eesmärgiks on selgitada välja milline oli COVID-19 pandeemia majandusmõju väike majutusettevõtete toimetulekule ja klientuurile ning kuidas oleks võimalik saada suuremat kasu neid mõjutavatest väliskeskkonna teguritest.

Empiirilise uuringu eesmärgi saavutamiseks on autori poolt püstitatud allolevad ülesanded:

- anda ülevaade Pärnu kodumajutuse pakkujate tegevusest;

- teha uuringu põhjal järeldused kuidas mõjutab COVID-19 pandeemia Pärnu piirkonna kodumajutusi;
- millised väliskeskkonna tegurid avaldasid enim mõju kodumajutuse pakkujatele.

Antud lõputöö esimeses pooles on autor töösse sisse toonud erinevad makrokeskkonna tegurid, mis kõik suuremal või väiksemal moel mõjutavad väikemajutuse majanduslikku toimetulekut, klientuuri olemasolu ning nende üleüldist käekäiku. Mainimata ei jää ka valitsuse poolt kehtestatud uued ja rangemad seadused, millest tuli lähtuda kõigil, ning eelkõige pidid nendega arvestama avalike asutuste teenusepakkujaid ning selle tarbijaskond.

Töö teises osas on autor välja toonud statistilised majanduslikud uuringud selle aja hetke olukorrast ja sellest tulenevad tuleviku prognoosid. Mainitud on ka kriisi mõjutused reisimisele ja turismindusele, hõlmates sel viisil väikemajutuste hakkama saamist tööturul ja kuidas on see suurendanud/vähendanud broneeringute ja tühistamiste arvu, pakutud teenuste eest saadud kasumi suurust, üleüldist teenusepakkujate toimetulekut, vastavate olukordadega kohanemist ja kasu lõikamist, kasutades selleks veebikeskkonna teenuseid, et ennast reklaamida. Töös olevateks kasutatud allikateks on võetud varasemalt sarnasel teemal tehtud uuringud ja nende põhjal koostatud arvamused ja statistikad, Eesti riiklikku ja majanduslikku andmeid näitavad leheküljed ja andmebaasid ning Pärnu erinevate kodumajutust pakkuvatele teenustele suunavad leheküljed. Olemasoleva töö koostamiseks ja küsimustele vastuse saamiseks on kasutatud erinevaid uurimismetoodikaid. Seejärel on vastuseid analüüsitud ja tehtud selle põhjal järeldused ning ettepanekud.

Töö uurimusliku osa koostamiseks on kasutatud kvantitatiivset uurimismeetodit, kuhu on kaasatud uuringus osalenute arvamused ja vastused, mille põhjal on tehtud kokkuvõtte ja järeldused. Valitud on just see uurimuslik liik, et saada võimalikult täpsed ja ülevaatlikud vastused ning anda parem arusaam kuidas mõjutab see majandust, siin kohal täpsemalt ka kodumajutust. Vastuste saamiseks on koostatud küsimustik, mis on saadetud meili teel Pärnu kodumajutusteenust osutavatele ettevõtetele.

1. PANDEEMIA PERIOODIST MÕJUTATUD MAKROKESKKONNA TEGURITE MÕJU VÄIKE MAJUTUSETTEVÕTETELE

Antud peatükk annab ülevaate, kuidas on COVID-19 pandeemia eelne (aasta 2019) ja järgne aeg (aasta 2022) mõjutanud teenindussektori alla kuuluvat väikemajutust pakkuvaid ettevõtteid, millele käesolev lõputöö keskendub. Välja on toodud makromajandusliku keskkonna tegurid, kajastades majanduslikke, poliitilisi, tehnoloogilisi, sotsiaalseid, juriidilisi ja keskkondlikke tegureid, mis kõik mõjutavad kas suuremal või väiksemal määral kodumajutusteenuse pakkumisega seonduvaid tingimusi ja nende ettevõtete käekäiku.

Aastat 2019 ära saates ei osanud keegi arvata, et uus aasta võiks muuta kogu maailmas toimuvat nii drastiliselt, millest ei jäänud puutumata ka Eesti. Nimelt on tegu koroonaviirusega, mis levib massiliselt kiiresti igale poole. See sai alguse Hiina Rahvareisid Wuhanis levivast kopsupõletikust, millest World Health Organisation andis avalikkusele teada 31. detsembril 2019 (World Health Organisation, 2021). Terviseameti kodulehel on välja toodud, et Eestis leidis aset esimene selline juhtum 27. veebruaril, kui Eestis alalise elanikuna olev Iraani kodanik osutus positiivseks (Terviseamet, 2020).

Viiruse leviku takistamiseks kehtestati uued liikumist piiravad seadused, mistõttu puudus inimestel tavapärase liikumisvabadus. Erinevad andmeallikad on tõestuseks, et kõige suurema tagasilöögi sai teenindussektori alla kuuluvad majutus ja toitlustus ettevõtted, kelle ärieline edukus sõltub peamiselt turistide olemasolust (Eesti Pank, 2020). Kriisist tulenevalt viibisid inimesed rohkem oma kodudes ja seetõttu vähenes hotellides, spaades, hotellides jne klientide arv. Samuti tekkisid majanduslikud raskused, mis osade sektori töötajate jaoks tähendas töö puudust mitmeks kuuks. Selle tagajärjel langes 2020. aastal EL üle 7% (Euroopa Parlament, 2020). Nii järsk muutus tekitas paljudes hirmu kaotada oma töö, pannes inimesed raha rohkem kokku hoidma. Ettevõtetele tähendas see aga tarneahela ebakorrapärasust, riikidele maksutulu vähenemist ja sotsiaalkulude kasvamist. Tulemuseks tekib eelarvepuudujääk, laenukulude ja võlakoormuste suurenemine (Euroopa Parlament, 2020).

Makromajanduslik ettevaade annab ülevaate majanduse arengust ning aitab teha prognoose. Selle alla kuuluvaks informatsiooniks on kaubandus, inflatsioon, töötus, palk ja majanduskasv, mille koostavad eurosüsteem ja EKP ekspordid. EKP nõukogu saab selle põhjal hinnata riske

majandusarengu ja hinnastabiilsuse kohta nii euroalal kui maailmamajanduses (Euroopa Keskpank).

Oma koduriigis tegutsev ettevõtte tunneb end kahtlemata mugavalt ärikliima prognoosimisel ja äriotsuste kohandamisel nende elementidega. Rahvusvahelise turundusprogrammi kontrollimatute elementide hindamise protsess võib sisaldada aga sageli suuri kultuurilisi, poliitilisi ja majanduslikke šokke (Ghauri & Cateora, 2021).

Need on peamised ebakindluse elemendid, millega rahvusvaheline turundaja peab turundusprogrammi kavandades toime tulema: (1) poliitilised/õiguslikud jõud, (2) majanduslikud jõud, (3) konkurentsijõud, (4) tehnoloogiatase, (5) leviku struktuur, (6) geograafia ja infrastruktuur ning (7) kultuurilised jõud (Ghauri & Cateora, 2021).

Rahvusvahelise turundaja ülesanne on keerulisem kui kodumaise turundaja oma, sest rahvusvaheline turundaja peab ühe kontrollimatu määramatuse taseme asemel tegelema vähemalt kahe kontrollimatu määramatuse tasemega. Ebakindlust tekitavad kõigi ärikeskkondade kontrollimatud elemendid. Rahvusvahelise turundaja terviklikku keskkonda illustreeriv sisemine ring kujutab kontrollitavaid elemente, mis moodustavad turundaja otsustuspiirkonna, teine ring hõlmab neid koduseid keskkonnamelemente, millel on teatud mõju välismaise tegevuse otsustele, ja välimised ringid esindavad väliskeskkonna elemente iga välisturu jaoks, mille sees turundaja tegutseb (Ghauri & Cateora, 2021). Selline olukord iseloomustab ka Eestis olevaid turismiettevõtteid, kes peavad arvestama nii kodumaiste väliskeskkonna muutujatega kui ka välismaiste makrokeskkonna muutujatega.

Edukas juht koostab turundusprogrammi, mis on loodud optimaalseks kohanemiseks ärikliima ebakindlusega. Eeldades ettevõtte üldisi ressursse, kombineerib turundusjuht hinna-, toote-, reklaami- ja turustuskanalite tegevusi, et eeldatav nõudlus ära kasutada. Kontrollitavaid elemente saab muuta pikas perspektiivis ja tavaliselt lühiajaliselt, et kohaneda muutuvate turutingimuste või ettevõtte eesmärkidega. Turu kontrollitavad elemendid esindavad kodu- ja väliskeskkonna poolt tekitatud ebakindluse taset. Need on elemendid, mis on väljaspool juhtide kontrolli, kuid mida tuleb käsitleda. See pingutus, turundusmiksi kohandamine kontrollimatuga, määrab turundusettevõtte lõpliku tulemuse. Väljaspool juhi kontrolli olevad kodumaa elemendid võivad otseselt mõjutada välismaise ettevõtmise edukust: poliitilised jõud, õiguslik struktuur ja majanduslik kliima (Ghauri & Cateora, 2021).

Ettevõtte toimimiseks ja tulemaks toime erinevate mõjutustega, on vajalik olla valmis pidevate muutuste läbiviimiseks ning vaadata laiemat pilti, et ei tekiks ootamatusi ka ettenägematute elementide tekkimise korral.

1.1. Poliitiline keskkond

Ideaalne poliitiline kliima rahvusvahelise ettevõtte jaoks on stabiilne ja sõbralik välisinvesteeringute jaoks. Radikaalsed nihked valitsuse filosoofias, võimule pääsev vastandlik poliitiline partei, natsionalistlike ja oma huvirühmade surve, nõrgenenud majandustingimused, erapoolik välisinvesteeringute vastu või valitsustevahelised konfliktid, on kõik probleemid, mis võivad mõjutada valitsuse stabiilsust. Kuna välisettevõtteid hinnatakse standardite järgi sama varieeruvateks kui on riike, tuleb iga riigi valitsuse stabiilsust ja sõbralikkust hinnata kui pidevat äripraktikat. Siseriiklikku välispoliitikat hõlmav poliitiline otsus võib otseselt mõjutada ettevõtte rahvusvahelist turundust. Valitsused võivad vahetuda või uued erakonnad valida, kuid rahvusvahelise korporatsiooni mure on reeglite või käitumiskoodeksite järjepidevus ja õigusriigi jätkumine - sõltumata sellest, milline valitsus on võimul (Cateora et al., 2020).

Üheks suureks mure kohaks on riigi eelarvepuudujääk. Kuna pandeemia ootamatu tuleku ja kiire leviku tõttu ei osatud eelarvet koostades arvata, et tekib vajadus kulutada suur summa sellest eriolukorraga hakkama saamiseks, tehti selle jaoks vajaminevad lisakulutused. Kui 2022. aasta hinnastõus parandas eelarvepositsiooni maksutulude laekumise suurenemise arvelt, siis 2023. aastal tekib sellest tulenevalt puudujääk. Seda mõjutavad uute seaduste jõustumised, näiteks erakorraline pensionitõus, maksuvabastus ning tulumaksuvabastuse ja peretoetuse suurenemine. Valitsussektori jaoks tähendab see võlakoormuse suurenemist ja SKP puudujääki järgneva kolme aasta jooksul üle 3% (Eesti Pank, 2022).

Turismindusele tuginevatel riikidel oli piirangute tõttu suur mõju nende poolt pakutavatele teenustele (Purju, 2021). 2. aprillil 2020 valitsuse poolt koostatud Riigikogule minev lisaelarve majanduse toetamiseks, s.t inimestele ja nende ettevõtetele, põhjustas järgnevateks aastateks eelarves puudujäägi. Leevendamaks viiruse mõju, tuli poliitikas läbi viia muudatusi, mis tähendas kohanemist uute oludega, eelkõige liikumist piiravate reeglite järgimist (Kriis 2020).

Avalikus intervjuus ütles peaminister Jüri Ratas, et valitsuse toetatud meetmete eesmärk on leevendada majandusšokki ning toetada meie töötajaid, ettevõtteid ja majandussektoreid kõigis ärivaldkondades, olenemata nende suurusest (*Ibid*).

Toetusmeetmete pakett sai sellele vastavalt jaotatud kriisist peamiselt mõjutatud ettevõtetele eesmärgiga toetada majandusraskuste leevendamisel ettevõtjaid turismisektoris ning väike- ja mikroettevõtteid, et nad suudaksid kiiremini kriisist väljuda (*Ibid*).

Viimastel aastatel on valitsused proovinud fiskaal majanduslikke programme, püüdes soodustada potentsiaalset kasvu kõikjal, kus seda majanduses leidub. Majanduspoliitika peab aga toimima poliitilises raamistikus. Praktikas annab see tarbijatele väga vähe majanduslikku valikut (Beardshaw & Ross, 1992).

Mõned ettevõtted näivad olevat poliitiliselt haavatavamad kui teised, kuna neile pööratakse valitsuse erilist tähelepanu. Olenevalt ettevõtte soovist võib see eritähendusega põhjustada positiivseid tegusid ettevõtte suhtes või negatiivset tähelepanu (Cateora et al., 2020).

Riigid, kes soovivad investeerida prioriteetsesse tööstusharudesse, võivad ettevõtted vabastada maksudest, tollimaksudest, kvootidest, valutakontrollist ja muudest investeeringutakistustest. Ettevõtted, kes turustavad tooteid, mida ei peeta prioriteetsseteks või mis pole mõnel muul põhjusel soositud, seisavad sageli silmitsi ettearvamatute valitsuse piirangutega (Cateora et al., 2020).

Konkurents koduriigis võib samuti avaldada sügavat mõju rahvusvahelise turundaja tegevusele (Cateora et al., 2020). Nii sise- kui välispoliitikast tulenevalt tekib pidevalt muutusi ning piisab vaid ühe teguri muutusest, et senist toimivat olukorda muuta ja tekitada sellega suuremal või väiksemal määral negatiivset mõju nii ettevõtetele kui ka poliitilisele keskkonnale.

1.2. Majanduslik keskkond

Pandeemia mõjutas peamiselt tööjõumahult suuremaid sektoreid, mille alla kuuluvad turismindusel põhinevad reisi-, toitlustus- ja majutusettevõtted. Eri teguritest (meelelahutus, vaba aeg, kunst) koosneva sektori üle viimine vabalt liikumiselt digitaalse peale, vähendab ettevõtete väärtust, mistõttu toimetulek muutub keerulisemaks. Nõudlus pole enam nii suur ja jääb

riikidevahelise liikumise taastumise järel alla varasemast tasemest, sest teenused on vaja turvalisuse ja hügieeni nõuete tõttu ümber teha ja virtuaalne turism pole võrreldav reaalsuses kogetavaga (Arenguseire keskus, 2020).

Inflatsioon on nähtus, mis ühel või teisel viisil mõjutab kõiki. Näiteks võib see olla kooskõlas madala tööpuuduse tasemega ja kui hinnad kipuvad olema allapoole paindumatud, võib see võimaldada hinnamehhanismil tõhusamalt töötada. Inflatsioonil võib aga olla majandusele kahjulik mõju ning see võib tekitada hirmu hüperinflatsiooni ees – väga kiiresti kasvav inflatsioon, mis tavaliselt viib riigi rahasüsteemi lagunemiseni. Inflatsiooni toimumiseks on vajalik, et üldine hinnatase tõuseks pidevalt üsna pika aja jooksul (näiteks mitu kuud või aasta) (Hardwick et al., 1990).

Pikaaegne intressimäärade langus euroalal, mille põhjuseks on suurem osakaal raha välja laenamises kui laenu võtmises, ning keskpanga poolt raha juurde trükkimine, muutis teatud perioodil laenu raha odavamaks (Eesti Pank, 2020).

Säilitamiseks kõiges tasakaalu, tuleb riigil jaotada abi andmine inimeste ja ettevõtete vahel, kuid mitme aastane eelarve puudujääk energiakriisi, kaitsevalmiduse, inflatsioonisurve ja sõjapõgenike kulutuste katmiseks on vähene. 2022. aasta üheks suurimaks probleemiks on kallid energiahinnad, mis jäävad edasi püsima, ning sellest on mõjutatud nii tugevuselt eri astmetega majandusharud kui eri sissetulekutega olevad inimesed. Nendele toetuse tagamiseks kulub riigil veel mitmeid aastaid, mistõttu on oluline saada hinnatõus kontrolli alla, et riigilt saadav abi oleks ajutine ja õigesse kohta suunatud (Eesti Pank, 2022).

Kuid olukord on majandusseisaku tõttu muutumas ka rahaturul ja pangandussektoris, kus likviidsus on varasemast kõrgemal tasemel. Enamus panku ei soovi laenu enam nii odavalt anda ja eelistavad vaba raha hoida tagavaraks. Samuti on euroala killustumisel laenu raha hinnaerinevus kasvanud, võrdluseks saab tuua Itaalia nõrgemad pangad ja Saksamaa tugevad pangad. Selle näitajaks on ka Euribori taseme tõus. Teades, et Euribor pole riskivaba intressimääraga, on selle mõjutajaks just keskpankade otsus kui odavalt anda laenu kommertspankadele ja kui tugev on pangandussektor (*Ibid*).

Karmistunud rahapoliitika kontrollib hinnatõsu. Euribor, mis ettevõtete ja inimeste jaoks on laenu hinda tõstnud, langetab selle arvelt teenuste ja tööstuskaupade hindu majanduses. Kuigi

intressimäära 2022. aastal tõsteti Euroopa Keskpanga nõukogu poolt, siis ootuste põhjal peaks sellegipoolest jääma Euribor madalaks ja kasvanud laenuintress peaks päästma kinnisvarasektori, mis on tasakaalus vara- ja tarbijahindade kasvuga (Eesti Pank, 2022).

Mõned inflatsiooni mõjud on olemas olenemata sellest, kas see on täielikult ette nähtud või mitte. Need on kohandamise halduskulud ja rahvusvahelised mõjud. Kodumajapidamised peavad intensiivistama kõige soodsama hinnaga kaupade otsimist, samas kui ettevõtted peavad kandma kulusid uute hindade määramiseks ja teabe levitamiseks (näiteks uus märgistus, reklaam, uued hinnakirjad jne). Lisaks kaasnevad majandusele ilmsed kulud, kui ametiühingud otsustavad võtta mingisuguse tööaktsiooni, et saavutada oma liikmetele inflatsiooni kompenseeriva palgatõusu (Hardwick et al., 1990).

Periood COVID-19 pandeemia järgest ajast on kiire inflatsiooni põhjustajaks. Maailmamajandus suutis taastuda lühikese aja jooksul peale liikumiskiirangute kadumist, saades abi keskpanga ja valitsuse toetustest. Ent osaliste kiirangute kehtima jäämise tõttu, mis raskendasid tarnehelate toimimist, leidis ka neid ettevõtteid, kes suurenenud nõudlusega ei suutnud toime tulla. Sellest tulenevalt olid mõjutatud sisendhinnad, avaldades omakorda mõju tarbijatele (Eesti Pank, 2023).

Vaatamata kindlustunde vähenemisele elu kallinemise tõttu, on inimesed siiski sellega toime tulnud ja Eesti majandus on võrreldes varasemaga keskmisest paremas olukorras. Kasuks on tulnud eelnevalt kogutud säästud ja välja võetud raha teisest pensionisambast, mis suuremas osas on juba kasutusse läinud, kuid sellest tulenevalt on ettevõtted olnud võimelised tõusnud kulude kõrvalt suurendama oma kasumit tarbimiste kasvu pealt (Eesti Pank, 2022).

Võrdlus naaberriikidega, mis on ka Eesti olulisemad kaubanduspartnerid, näitab, et Eesti sai 2020. aasta jooksul tervishoiukriiside ja majandusprobleemidega üsna hästi hakkama. Tervishoiu osas läks paremini vaid Soomel. Erinevate riikide kogemus andis lisateadmisi ka nende riikide tervishoiusüsteemide kohandamisest COVID-19 tekitatud probleemidega. Regiooni stabiilsed majandused jätkavad endiselt väikese avatud majanduse mudeliga ning toetuvad oma majanduskasvuga pidevalt väliskaubandusele ja rahvusvahelisele koostööle. See on Eesti-suguse väikeriigi majanduskasvu ja heaolu suurendamiseks oluline tegur (Purju, 2021). Mis puudutab majanduslikke kulusid, siis tööpuudus kujutab endast ressursside raiskamist ja tähendab, et majandus toodab madalamat toodangut kui täistööhõive korral (Hardwick et al., 1990).

Viirusest tulenevalt muutus kaugtöö tegemine uueks igapäeva normaaalsuseks, mis võimaldas jätkata inimeste ja ettevõtete tegevust. Sellest tulenevalt tekkisid uued lahendused ühildamiseks töö, pereelu ja vaimne tervis, näiteks virtuaalsete kanalite vahendusel müügitöö tegemine ja hübriidtiimide juhtimine (Arenguseire keskus, 2020).

Konkurents. Kuigi Pärnu on tuntud spaade ja veekeskuste poolest, leidub siin mitmeid hosteleid, motelle ja kodumajutusi. Üha rohkem on juurde tulnud külaliskortereid ja eramaju, pakkudes igale kliendile meelepärast puhkepaika ja huvitava ajaloo tausta. Olgu selleks kesklinnas, mere ääres, metsas, rannarajoonis või väljaspool linna asuv koht, mis sobivad kõigile sihtrühmadele, olles eriti sobilikud perepuhkuseks ja vaikuse otsijatele. Tipp hooaeg on suvel, mistõttu tasub enne seda varakult broneering ära teha (Visit Pärnu).

Kinnisvara. Alates 2020. aasta lõpust on Eesti kinnisvaraturg olnud aktiivne ja uusi kortereid ostetakse rohkem kui neid jõutakse ehitada. Majandusest moodustab kinnisvaraturg tähtsa osa ja kindlat tegurit, mis nõudluse ja pakkumise suhet mõjutab, pole, kuid välja saab tuua sissetuleku tõusu, rahvaarvu muutuse, maailma majanduses toimuva ja 2021. aasta seisuga COVID-19 viiruse leviku (Raha geenius, 2021).

Muutusest ei jäänud puutumata ka kodune keskkond. COVID-19 pandeemia tõi kaasa nii leibkondade kodus veedetud aja kui ka kodutarbimisele suunatud kulutuste osakaalu suurenemise (Gamber et al., 2022). Need muutused langesid kokku eluasemehindade kiire tõusu perioodiga. Me tõlgendame neid fakte kui kodus viibimise šokkide tagajärge, mis suurendavad nõudlust nii kodus tarbitavate kaupade kui ka kodude järele, kus neid kaupu tarbitakse. Samuti muutusid dramaatiliselt majapidamiste tegevus ja tarbimisharjumused. Eelkõige kulutasid leibkonnad palju rohkem aega ja raha kodus (Gamber et al., 2022). Sellest tulenevalt tekkis kommunaalkulude märgatav kasv, näiteks vesi ja elekter.

Turundusotsuse tegurid. Edukas juht koostab turundusprogrammi, mis on loodud optimaalseks kohanemiseks ärikliima ebakindlusega. Eeldades ettevõtte üldisi ressursse, struktuure ja pädevusi, mis võivad piirata või edendada strateegilist valikut, kombineerib turundusjuht hinna, toote, reklaami, turustuskanalid ja uurimistegevuse, et oodata ära nõudlus. Kontrollitavaid elemente saab muuta pikas perspektiivis ja tavaliselt lühiajaliselt, et kohaneda muutuvate turutingimuste, tarbijate maitsete või ettevõtte eesmärkidega (Cateora et al., 2020).

Seega mõjutab pandeemia nõudluse ja pakkumise suhet erinevatel ajaperioodidel ja mitmes valdkonnas, tuues kord ühele poolele kasu ja teisele kahju.

1.3. Sotsiaalne keskkond

Praegune rahvaarv, maa-/linnarahvastiku nihked, staatused, majanduskasvu, vanusetaseme ja rahvastikukontrolli näitajad aitavad määrata tänapäeva nõudlust erinevate kaubakategooriate järele. Kuigi see ei ole ainus määrav tegur, on inimeste suur hulk potentsiaalsete tarbijaturgude hindamisel oluline. Muutused rahvastiku koosseisus ja jaotuses maailma riikide vahel mõjutavad sügavalt tulevast nõudlust. Lisaks näib nüüd, et nõudlus kaupade järele kogu maailmas võib mõjutada rändemustreid, muutes traditsioonilise põhjusliku seose (Cateora et al., 2020).

2020 aasta teises ja kolmandas kvartalis aeglustusid nii vaba tööjõu hulk kui ka nõudlus tööjõu kohta. Ka palkade languse poolest olid enim mõjutatud turismindusega seonduvad valdkonnad, peamiselt toitlustus ja majutus (Eesti Pank, 2020). Siiani jõudsal tõusuteel olnud teenusepakkujaid tabas suur tagasilöökk, kui piirangute tekkimisega seoses muutus võimatuks kas oma majutuse asukohta või muude sellest tingitud tegurite tõttu leida oma klientuuri. Klientide puudumisel vähenes sissetulek ning raske majandusliku perioodi tõttu sai see mitmetele saatuslikuks, põhjustades ettevõtetele võla tekkimisi või pankrotti minekut.

Tööpuuduse kasvu mõjutab majanduse langus. Vähem inimesi soovitakse ettevõtete poolt värvata, mistõttu tööhõive väheneb 2023. aastal. Prognoositavalt on selle haripunkt aastal 2024 näiduga 9%, mille üheks põhjustajaks võivad olla Ukrainast Eestisse saabuvad sõjapõgenikud (Eesti Pank, 2022).

Oluline on meeles pidada, et tööpuudust ei saa defineerida lihtsalt töötute arvuna. Lisaks neile töötutele, kes ei taotle hüvitisi, eksisteerib veel üks "varjatud" töötuse vorm nende inimeste seas, kes töötavad palgatööl, kuid kelle teenuseid ja oskusi kasutatakse vähe. Põhjuseks võib olla see, et nad ei tööta täiskohaga või ei tee tööd, mis nende võimeid täielikult ära kasutaks (Hardwick et al., 1990). Riigid, ettevõtted ja inimesed jõudsid viimase kümnendi lõpus üksmeelele. Keskkonnakaitse ei ole valikuline lisa; see on äritegevuse keerulise protsessi oluline osa. Paljud peavad seda probleemi pigem globaalseks kui riiklikuks probleemiks ning kujutab endast inimkonnale ühist ohtu ja seega ei saa riigid sellega eraldi tegeleda. Valitsustele ja ettevõtetele

pakuvad erilist muret viisid, kuidas peatada reostuslaine ja kõrvaldada aastakümneid kestnud hooletus (Cateora et al., 2020). Valitsused, organisatsioonid ja ettevõtted on üha enam mures sotsiaalse vastutuse ja eetiliste küsimuste pärast, mis on seotud majanduskasvu säilitamise probleemiga, kaitstes samas keskkonda tulevaste põlvkondade jaoks. Siiski on valitsuste ja ettevõtete võetud kohustused kogu maailmas väga erinevad (*Ibid*).

Kuigi pandeemia andis suure tagasilöögi just turismindusega seonduvatele teenustele, siis ei olene selle valdkonna ettevõtete edukus, töötajatele töökoha tagamine ja suure kliendibaasi olemasolu ainult jõustunud liikumiskiirangutest, vaid üleüldiselt ka sellest kas leidub vastavaid teenuseid tarbivaid inimesi.

1.4. Tehnoloogiline keskkond

Teenindussektorit nähti pikka aega muutumatuna, kuid interneti tulek koos telekommunikatsiooniteenustega on seda muutnud, toetades kodumajapidamisi, ettevõtteid ja tarbijaid (Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee, 2015). Ettevõtete jaoks on digitaliseerimine ja automatiseerimine muutnud lihtsamaks toimetulemise tööjõukulude ja tootlikkuse suurenemisega, tagamaks rahvusvahelises konkurentsipüsivuse. Pandeemiast tulenev kriisiolukord andis sellele hoogu juurde ka inimestega seonduvate riskide maandamiseks. Mida rohkem automatiseeritud tegevust kasutada, seda suurem tõenäosus on ettevõtetel, mis asuvad kõrgema hinnatasemega riikides, tuua tagasi varasemalt odavamale tööjõuga olevatest riikidest tellitud väärtusahela osad, tugevdamaks nende püsivust (Arenguseire keskus, 2020). Interneti kasutusega on võimalik teha ära suurem turundustöö väiksema ajaga ja ka informatsiooni vahetus toimub kiiremini, nii igal pool maailmas.

Pikk karantiinis olek andis aga hoogu juurde veebikeskkonnas toimuvale, kuhu tekkis palju erinevaid teenusepakkujaid, mille alla kuulub ka kodumajutuse pakkumine. Idee oli hea ja lihtne, sest avalikes rahvarohketes majutustes polnud enam võimalik viibida ning ainult enda kodus olemine tekitas tüdimust. Seega oli heaks lahenduseks väikeste individuaalselt või pere suuruste teistest inimestest eraldatud majakeste välja üürimine. See andis võimaluse liikuda kodust mõneks päevaks välja ning veeta aega omaette ilma kellegagi kontaktis olemata, sest kogu eelnev ja järgnev protsess toimus veebi vahendusel. Nii lisandus mitmeid antud teenuse pakkujaid, kuna

selleks vajalike nõuete loomine polnud vaevarikas. Müüjale oli see raha teenimiseks lihtne võimalus ja kliendile odav vaheldus argielust.

Ühes 2020 aasta intervjuus andis endine peaminister Jüri Ratas ülevaate säästva arengu tegevuskava elluviimisest Eestis, mis toimus ÜRO kõrgetasemelisel poliitilisel foorumil. „Tänavu märtsis korraldatud häkkimismaraton „Hack the Crisis“ aitas leida lahendusi COVID-19 kriisi ajal tekkinud tehnoloogilistele probleemidele. Eestist alguse saanud ning hiljem ülemaailmseks kasvanud liikumine aitas riikidel kriisist tugevamalt väljuda, kuid oli lisaks suurepärase näide sellest, kuidas teadus, uuendusmeelsus ja IKT-lahendused aitavad meil kiirendada säästva arengu eesmärkide rakendamist ning teha koostööd isegi ootamatutes olukordades,“ tõi esile peaminister (Eesti alaline esindus ÜRO juures, 2020).

Autor Oksana Gerwe väidab oma artiklis „The Covid-19 pandemic and the accommodation sharing sector: Effects and prospects for recovery“, et algselt selle tõusu põhjustanud majutuse jagamise sektori peamised tugevused muutusid pandeemia ajal selle nõrkadeks külgedeks. Selle sektori esialgse laienemise ajendiks oli varade kerge ärimudel, füüsiliste tehingute vahendamine veebiplatvormide kaudu, sõltumine individuaalselt omandis olevatest ja alakasutatud kinnisvaradest ning juurdepääsu populariseerimine omandiõiguse alusel. Kuid need kõik andsid pandeemia ajal tagasilöögi (Gerwe, 2021).

Majanduse ja ühiskonna kõikide valdkondade muutus tuleneb digitaliseerimisest, mistõttu on sellest mõjutatud ka tööhõive ja töö. Selle arvelt võib kasvada jõukus, mis tõstab töö kvaliteeti ja Euroopas tööhõivet, kuid püsima jäävad riskid kõikides majandussektorites, kaasaarvatud erateenuste omas (Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee, 2015).

„Pandeemia on näidanud tehnoloogia olulisust ja sellest tingituna on radikaalselt muutunud töö, haridus, inimestevaheline suhtlus ja teenused“ ütles endine Eesti president Kersti Kaljulaid 2020. aasta ÜRO julgeolekunõukogu eriüritusel, mille teemaks oli COVID-19 järgne globaalne valitsemine (Eesti alaline esindus ÜRO juures, 2020). Ta lisas, et nende muutuste tõttu on oluline kasutada võimalust, et luua paremad reeglid globaalsel teenuste turul osalemiseks. Seda eriti inimeste jaoks, kellel siiani on olnud keeruline tööturul osaleda, kuid kes saavad veebis töötada ülemaailmselt (Eesti alaline esindus ÜRO juures, 2020).

Varasemalt võimatuna näiv digitaliseerimine pakub nüüdseks erinevaid ärimudeleid ja teenuseid, mis suurendab ettevõtete tootlikust ja tarbijate valikut, kuid avaldab samaaegselt mõju töökorraldusele ja -turule. See tähendab osade valdkonna töötajate jaoks sotsiaalkindlustussüsteemile ligipääsetavuse piiranguid ja sissetulekute suurenemise kõikumist (Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee, 2015). Sellest tulenevalt on järgnevad arengud väljakutsuvad, kuna seni tavapäraste ettevõtete kõrvale tulevad väikeettevõtjad ja idufirmad koos paremate töötingimustega. Hetkel pole veel teada millist mõju see tööhõivele avaldab, mistõttu võib tööhõive määr langeda. Sellest tulenevalt peab sotsiaalpartnerite ja valitsuse konstruktiivne teadlikkus ja koostöö suurenema, et saada aimu digitaliseerimise mõjust sellele (*Ibid*). Kuid siiski peab tõdema, et ilma digitaaltehnoloogia senise arenguta ei eksisteeriks paljusid praeguseid ettevõtteid üldse või vähemalt mitte antud kujul nagu need hetkel on ning ka inimestel poleks vastavaid töökohti ja nende tööd efektiivsemaks muutvamaid tingimusi.

1.5. Demograafiline keskkond

Samal ajal kui arengumaade rahvastik kasvab kiiresti, on tööstusmaailma rahvastik vähenemas ja vananeb kiiresti. Samal ajal, kui tööstusmaailmas rahvastiku kasv aeglustub, on tänapäeval rohkem vananevaid inimesi kui kunagi varem (Cateora et al., 2020).

Isegi ühtsel riiklikul turul võib kliima olla piisavalt mitmekesine, et nõuda suuri kohandamisi. Geograafilistel takistustel on otsene mõju riigi majandusele, turgudele ja sellega seotud kommunikatsiooni- ja levitamistegevustele. Kuna riigid otsivad majanduslikke võimalusi ja globaalse turu väljakutseid, investeerivad nad selliste tõkete ületamiseks infrastruktuuri (Cateora et al., 2020). See tähendab, et kui pole piisavat järelkasvu peale tulemas, siis rahvastik hääbub, mis omakorda mõjutab tööturgu. Nii on vähem erinevaid teenuseid pakkuvaid firmasid ja ka inimestele pakutavaid töökohti, mis avaldavad negatiivset mõju turule ja majandusele.

1.6. Kultuuriline keskkond

Kultuur mõjutab meie elu igat osa, iga päev, sünnist surmani ja kõike, mis sinna vahele jääb. See mõjutab seda, kuidas me raha kulutame ja kuidas me üldiselt tarbime. Kultuur mõjutab isegi seda, kuidas me magame (Cateora et al., 2020).

Kohanemine on rahvusvahelise turunduse põhikontseptsioon ja kohanemisvalmidus on ülioluline suhtumine. Kohanemist või vähemalt majutust on vaja nii väikestes kui ka suurtes asjades. Vaja on enam kui sallivust võõra kultuuri suhtes. Kohanemise juhisenä peaksid kõik, kes soovivad suhelda välisriikide üksikisikutega, ettevõtete või ametiasutustega, suutma täita 10 põhikriteeriumi: (1) avatud sallivus, (2) paindlikkus, (3) alandlikkus, (4) õigus/õiglus, (5) võime kohaneda erineva tempoga, (6) uudishimu/huvi, (7) riigi tundmine, (8) meeldimine teistele, (9) oskus äratada austust ja (10) oskus end keskkonda integreerida (Cateora et al., 2020).

Kultuur mõjutab juhtide mõtlemist äristrateegiale. Vähem individualistlikes kultuurides teevad töötajad ja juhtkond koostööd. Konkurentsivõimeline, individualist lähenemine toimib hästi majandusbuumi tingimustes. Kohanemine ei nõua ettevõtete juhtidelt oma viiside hülgamist ja kohalike tavade järgimist; pigem peavad juhid olema teadlikud kohalikest tavadest ja olema valmis kohanema nende erinevustega, mis võivad põhjustada arusaamatusi. Tõhusa kohanemise jaoks on oluline teadlikkus oma kultuurist ja teadvustamine, et erinevused teistes võivad põhjustada ärevust, frustratsiooni ja võõrustaja kavatsuste väärarusaamist. Kui turundaja on teadlik kultuurilistest erinevustest ja kohanemise või kohanemise ebaõnnestumise tõenäolistest tagajärgedest, tuleb hinnata tavade lõputuna näivat mitmekesisust (Cateora et al., 2020).

Kultuurilised erinevused mõjutavad suuresti inimeste suhtumist ja mõttemaailma, mistõttu tuleb igal riigil aksepteerida teiste riikide kultuurilisi tavasid, tagamaks hea koostöö ettevõtete, töötajate ja klientide vahel.

1.7. Ökoloogiline keskkond

Rahvusvahelised ettevõtted seisavad silmitsi ka üha suurema hulga keskkonnaprobleemide lahendamiseks mõeldud õigusaktidega. Ülemaailmne mure keskkonna pärast ulatub kaugemale tööstusreostusest, ohtlike jäätmete kõrvaldamisest ja metsade ohjeldamisest, hõlmates küsimusi, mis keskenduvad otseselt tarbekaupadele. Rohelise turunduse seadused keskenduvad keskkonnasõbralikele toodetele ja tootepakenditele ning selle mõjule tahkete jäätmete käitlemisele (Cateora et al., 2020).

Paljudes Euroopa riikides on välja töötatud ka skeemid toodete tuvastamiseks, mis vastavad teatud kriteeriumidele, mis muudavad need sarnasest tootest keskkonnasõbralikumaks. Nendele

kriteeriumitele vastavatele toodetele omistatakse "ökomärgis", mille tootja saab pakendile panna, et anda klientidele märku, et tegemist on keskkonnasõbraliku tootega. Euroopa Liit on muutumas agressiivsemaks uute direktiivide väljaandmisel ning ökomärgise ja muude keskkonnaseaduste ühtlustamisel kõigis liikmesriikides (Cateora et al., 2020).

Tööstusjätmete kontrollimise protsess viib teise ja võib-olla sama kriitilise probleemini: ohtlike jätmete kõrvaldamine, mis on saastekontrolli kõrvalsaadus. Aastas kogutakse hinnanguliselt üle 300 miljoni tonni ohtlikke jäätmeid. Baseli konventsiooni liikmete vahel sõlmitud leping, mis nõudis enne kaasamist eelnevat heakskiitu, muudeti hiljem ümber, et arenenud riigid keelustaksid ohtlike jätmete ekspordi täielikult. Selle lepingu mõju ja juhtroll kajastuvad ettevõtete ja üldiselt inimeste laialdases teadlikkuses reostusprobleemidest (Cateora et al., 2020).

Kuna väike majutusasutusi külastatavate klientidega kaasnevad ettevõtetel kulutused, siis on näiteks üheks peamiseks keskkonnasäästlikumaks teguriks üha populaarsust koguv prügi sorteerimine, mida tekib väike majutusettevõtete külastajate olemasolul suurel hulgal.

1.8. Seadusandlik keskkond

Eestis kuulutati koroonaviiruse levikul välja eriolukord ehk hädaolukord, mis tähendas eriolukorraga seonduvate erimeetmete kehtestamist, vajalike ressursside olemaolu tagamist hädaolukorra probleemidega toimetuleku jaoks, operatiivset juhtimist ja tervishoiuressursside kasutamist vastavalt hädaolukorrale. Samuti ka avalikkusega seonduvate piirangute rakendamist, mis olid seotud tarbeteenuste- ja kaupadega, turisminduse ja reisimisega ning avalikkuse teavitamist tervishoiu hetke olukorrast (Purju, 2021).

Eesti Riigikogu otsustas 2020. aasta aprillis muuta meditsiiniseadmete seaduse täiendamist, et eriolukorrast väljumine toimuks võimalikult tõhusalt. Eesti selle aegne peaminister Jüri Ratas põhjendas oma vastust sellega: „Hädaolukordade juhtimise raamistik ja nakkushaiguste leviku tõkestamine tuleb kohandada tegeliku elu ja ühiskonna vajadustega, et riik saaks kriisiolukordades paindlikult reageerida“. Samuti lisas ta: „Seadusemuudatuste eesmärk on tuua eriolukordade juhtimisse rohkem täpsust ja paindlikkust ning tõkestada nakkushaiguste levikut ka pärast eriolukorra lõppu, et hoida viiruse levikut kontrolli all ka tulevikus.“ (Vabariigi Valitsus, 2020)

Uudse ohtliku nakkushaiguse mõiste võeti seadusega kasutusele aastal 2020. Selle alla kuulub ka COVID-19, mis tähendab haigust kõrge nakkamispotentsiaaliga. Tunnusteks on eluohtlik olukord, efektiivse ravi puudumine või pole võimalik seda saada ja nakkuse levik võib põhjustada tervishoiuasutuste ülerahvastatuse (*Ibid*).

Viirusest tulenevalt pidi valitsus pandeemi ajal leidma majanduslikest ja sotsiaalsetest tingimustest lähtuvalt COVID-19 piiramiseks sobilikud meetmed ja mobiliseerima ressursse tervishoiule, et vältida haigusega. Valitsus suutis pandeemia esimese laine ajal sisse viia vajaminevad piirangud, mis takitas viiruse levikut, kuid samaaegselt tõi välja erinevate institutsioonide vajaduse teha tihedat koostööd (Purju, 2021).

Mõiste kodumajutus tundub lihtsa ja koheselt ära ütlevalt millega on tegu, ilma lisa seletust vajavana, kuid sellega kaasnev võib tekitada segadust. Näiteks millistele elamispinna nõutele peab see vastama, mis eesmärgil see kasutust leiab, millises asukohas see on, mismoodi tehakse teenus nähtavaks teistele, mil viisil tehing sõlmitakse, kui pikaks ajaks on võimalik kasutada väljaüüritavat pinda ja kas mõlemale osapoolle on tingimused mõistetavad ja sobilikud. Peamine, kas see liigitub maksuvaba teenusena või ei. Vastuse sellele saab Riigi Teataja seadustiku peatükist „Majutusettevõtted“, kus on vastav paragrahv punktide kaupa välja toodud. Eestis kehtiva majutusettevõtete seaduse (2018) § 17 lg 3 sõnastusest lähtuvalt ei loeta majutusteenuseks:

- 1) ettevõtja poolt temale kuuluva vara arvel temaga töö- või teenistussuhetes olevate isikute majutamist;
- 2) majutamist, mille puhul sõlmitakse eluruumi üürileping (Majutusettevõtete seadus, 2018);
- 3) õppeasutuse poolt õppeasutuses õppivate või töötavate isikute majutamist;
- 4) majutamist reisijateveoteenuse osutamiseks kasutatavas transpordivahendis;
- 5) erakordsetes tingimustes ööbimise võimaldamist elamuse saamise eesmärgil (vabas looduses, onnis, parvel jms) (Majutusettevõtete seadus, 2005).

Maksu- ja Tolliameti hinnangul ei kvalifitseeru majutusteenuse osutamine majutusettevõtte poolt pikema perioodi jooksul kui kolm kuud, automaatselt ümber maksuvabaks eluruumi üürimiseks (Maksu- ja Tolliamet, 2021). Kui eraisik osutab majutusteenust AirBnb või booking.com kaudu ja ta ei tee seda ettevõtjana, siis tuleb saadud tulu füüsilise isiku tuludeklaratsioonil kajastada ning kulutusi, sh teenustasusid maha arvata ei saa (Maksu- ja Tolliamet, 2022). Seetõttu on hea võimalus pakkuda kodumajutusteenust läbi veebikeskkonna.

Terviseametis parandati ressursse ja juhtimissuutlikkust ning vastu võeti uued määrused ja seadused. Eestis kehtiva eriolukorra väljakuulutamise alus ja tingimuste seaduse (2017) § 19 lg 3 lähtuvalt käsitletakse nakkushaigust nakkushaiguste ennetamise ja tõrje seaduse tähenduses (Hädaolukorra seadus, 2017).

Kodumaise keskkonna mõjudega on lahutamatult põimunud iga välisriigi keskkonna poolt kehtestatud piirangud. Lisaks võidakse sisemajanduse tingimuste halvenemisel sisemajanduse tugevdamiseks kehtestada piiranguid välisinvesteeringutele ja ostudele (Ghauri & Cateora, 2021).

Kuigi aasta 2020 - 2021 piirangud olid paljude jaoks väga karmid ja avaldasid negatiivset mõju, siis oli Eesti riigi poolt kiire reageerimine abiks pandeemiaga toimetulemisel, suutes lühikese ajaga kohaneda uute tingimustega.

2. UURIMISMEETOD JA ALGANDMED

Alljärgnevas peatükis on välja toodud kõik empiirilise uurimuse läbiviimise etapid lahti seletatuna ja sellele järgnevad tulemused. Esimesena on kirjeldatud kuidas töö autor korraldas uuringut, kogus selle jaoks vajaminevad andmed ja töötles neid. Teiseks on kajastatud juba varasemate olemasolevate uuringute põhjal statistilisi näitajaid väikemajutusega seoses, andmaks ülevaate kuidas erinevad sellesse perioodi jäävad tegurid on mõjutanud nende tegevust. Seejärel on läbi viidud uuring Pärnu väike majutusettevõtete seas, kes on vastanud erinevatele küsimustele seoses pandeemia aegsest, järgsest ja eelsest mõjust nende ettevõtete tegevusele ja sellega seonduvalt nende käekäigule, andes sel viisil omapoolse täpsema ülevaate ja tagasiside, mida veel statistiliselt veebis ei kajastu. Uuringu põhjal selgunud tulemusi on analüüsitud, tehtud selle põhjal vastavad järeldused ja neid üldistatud ning lõpetuseks on välja toodud töö autori enda poolsed ettepanekud, lähtudes kogu eelpool mainitust.

2.1. Uuringu metoodika

Töö eesmärgiks on välja selgitada, millist mõju on Pärnu kodumajutusele avaldanud COVID-19 ajavahemikul 2019-2022. Teades, et Pärnu on suvepealinn ja just sellesse aega jääb ka turisminduse tipp-hooaeg, on sel perioodil linna külastatavuse arv kõige suurem. See on majutate seas enim kasumit toov aeg, kus enamik ööbimiskohti on juba mitu kuud ette ära broneeritud ja vabu kohti on raske leida. Ent kui turismi sektorit tabas koroonapandeemia ja riigi poolt sätestati liikumist piiravad reeglid ja oldi teistest isoleeritud, siis tabas mitmeid külalisi võõrustavaid ettevõtteid tagasilöök. Suurt rolli mängis ka hinnatõus, kuna seni olid eluks vajaminevad tarbed vabalt kättesaadavad ning kodus ei viibitud nii palju, mistõttu olid ka kommunaalkulud väiksemad. Aga kui pandeemia ajal kõik tarbimiskulud suurenesid ja hinnad muutusid, tuli ära elamiseks ja ettevõtte kulude ära katmiseks oma teenuse eest hakata küsima kõrgemat hinda.

Kuid mitmeid said sellest ka kasu lõigata, pakkudes oma teenust uuel versioonil, oli selleks näiteks teistsugune asukoht (metsas või mere ääres) või enda ettevõtte laiendamine veebikeskkonnas, pakkudes mugavaid tingimusi. Jäädi ka oma vanade, juba niigi hästi toimivate teenusetingimuste

juurde, sest eelpool mainitud tegurid vastasid selle aja hetke nõuetele ideaalselt ning inimesed, kes tahtsid kodudest välja saada, kasutasid just nende majutajate teenuseid.

Uurimustöö fookuseks on Pärnu kodumajutused, mistõttu on sihtrühmaks kõik Pärnu linnas ja Pärnu maakonnas asuvad kodumajutust pakkuvad ettevõtted. Ei oma tähtsust kas teenust pakutakse oma elukohas asuvates ruumides või samal krundil asuval alal või on selleks mõni kämpingu koht metsas, maja metsatuka ääres või vana korda tehtud mõis/talu kusagil Pärnu maakohas. Selle alla kuuluvad kõik majutused, kes on otsustanud teenust pakkuda kui oma lisa või põhi sissetulekuallikana ning kes majutavad peamiselt väiksema seltskonna arvuga külastajaid, kuid kuhu alla kuuluvad ka kuni paarikümne liikmelised grupid, juhul kui majutuskoht võimaldab nii paljusid inimesi majutada.

Lõputöö eesmärgiks on selgitada välja milline oli COVID-19 pandeemia majandusmõju väike majutusettevõtete toimetulekule ja klientuurile ning kuidas oleks võimalik saada suuremat kasu neid mõjutavatest väliskeskkonna teguritest.

Empiirilise uuringu eesmärgi saavutamiseks on autori poolt püstitatud allolevad ülesanded:

- anda ülevaade Pärnu kodumajutuse pakkujate tegevusest;
- teha uuringu põhjal järeldused kuidas mõjutas COVID-19 pandeemia Pärnu piirkonna kodumajutusi;
- millised väliskeskkonna tegurid avaldasid enim mõju kodumajutuse pakkujatele.

Uuringu jaoks andmete kogumine

Uurimustöö vastused kogutakse kvantitatiivuuringu käigus, mille põhjal koostatakse küsimustik, mis saadetakse veebipõhiselt Pärnu kodumajutuse pakkujate meilile. Nendes uurimusmeetodides on küsitluses osalenute arvamused ja vastused. Küsitlejaid on informeeritud, et küsimustiku täitmine on anonüümne ja vastamisele nõustumine on nende enda vaba valik. Osad küsimused on täpsustava sisuga, et saada selgemat teavet üldise majandusliku ja spetsiifilisemalt Pärnu teenindussektori ja eelkõige majutusteenuse pakkujate olukorra kohta. Suurem osa küsimusi on aga valikvastustega, kus vastaja valib kõik oma ettevõttega kokku sobivad vastusevariandid. Samuti on kasutatud likerti skaalat, kus ettevõtted saavad ära määrata kui suures või väikeses osas nad küsituga suhestuvad. Nende põhjal kogub töö autor vajaminevad andmed ja vastused

püstitatud uurimisküsimustikule, et koostada käesolev töö ning seejärel teeb ise vastavad järeldused ning lõpus annab enda poolsed ettepanekud.

Kvantitatiivses uuringus palutakse tavaliselt suurel hulgal vastajatel vastata kas suuliselt või kirjalikult struktureeritud küsimustele, kasutades konkreetset vastusevormingut (näiteks jah/ei) või valida vastus valikute hulgast. Küsimused on loodud selleks, et saada konkreetset vastused vastajate käitumise, kavatsuste, hoiakute, motiivide ja demograafiliste tunnuste kohta. Kvantitatiivne uuring annab turundajale vastuseid, mida saab esitada täpsete hinnangutega. Küsitluses saadud struktureeritud vastuseid saab kokku võtta protsentides, keskmistes või muus statistikas. Küsitlusuuringuid seostatakse üldiselt kvantitatiivse uuringuga ja tüüpiliseks vahendiks on küsimustik, mida täidetakse isikliku intervjuu, posti või telefoni teel või viimati interneti kaudu (Cateora et al., 2020).

Kõige lihtsam ja arusaadavam viis küsimustiku koostamiseks oli kasutada Google Forms haldustarkvara, võimaldades seda ilma teenustasu küsimata kasutada ja kiireks edasi saatmisviisiks saab kopeerida küsitluse lingi. Ankeetküsitlus (vt Lisa 1) on koostatud töö autori arvates kergesti arusaadavate küsimuste ja suunavate vastuste soovidega, et koguda uurimistöö jaoks püstitatud küsimustele piisavalt täpset tagasisidet. Analüüsimise muudab lihtsamaks Google Formsi poolt välja pakutud võimalus koondada andmed graafikuteks ja tabeliteks. Kogutud andmete analüüsimiseks on statistiline analüüs ja võrdlusanalüüs. Saadud andmete analüüsimiseks on autor kasutanud Microsoft Excelit, et koostada vajaminevad joonised ja tabelid.

Valimiks sai valitud 192 Pärnu linnas ja maakonnas asuvat väike majutusettevõtet. Kuna suurtesse Facebooki gruppidesse postitamine üldjoontes palju vastuseid ei anna ning töö autor soovis küsitlajatele personaalsemalt läheneda, tagamaks ka suurem vastajate arv, sai küsitlus saadetud otse majutuste meiliaadressidele. Selle tulemusel tuli loodetust suurem arv vastuseid, mis tähendab, et koguarvust olid 94 ettevõtjat huvitatud uuringus osalemisest.

Uuringu küsimustikku sissejuhatava teksti (vt Lisa 2), mis saadeti antud töö koostaja poolt küsitluses osalevatele majutusteenuse pakkujatele meili peale, on lisatud autori nimi, üliõpilase lühitutvustus, teema sisu ja eesmärk, mis põhjusel uuringut korraldatakse. Lisa täpsustusena on välja toodud umbkaudne vastamise ajakulu, teave, et tegu on anonüümse vastamisega, küsitluslehele suunav link ja et vastamisvõimalus pole sunniviisiline.

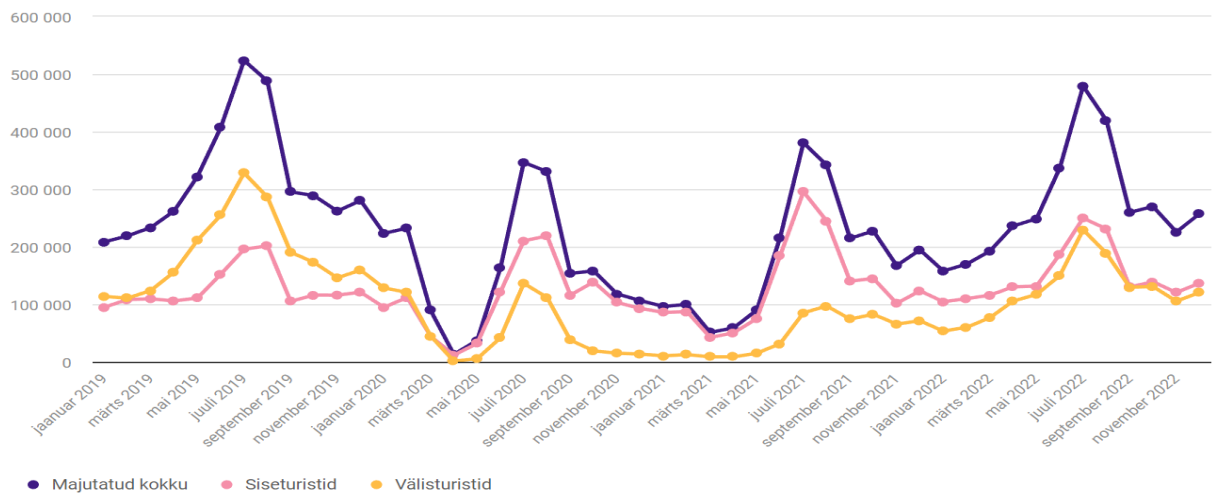
2.2. Uuringu tulemused ja analüüs

Pärnu kodumajutuse pakkujate vastuste saamiseks koostatav ankeetküsitlus viidi läbi Google Forms keskkonnas ajavahemikus 27.03.2023 kuni 29.04.2023. Antud peatükis analüüsitakse küsitluses osalenute vastuseid. Saadud vastused on kantud Exceli tabelisse, mille põhjal tehakse ülevaade ja kokkuvõte vastuste tulemustest.

Järgnevalt on statistikaameti kodulehelt välja toodud mõned üldisemad statistika joonised, mis annavad selget ülevaadet kuidas läbi aastate on Pärnu kodumajutajate teenuste käekäik olnud.

Statistikaameti juhtivanalüütiku Helga Laurmaa sõnul peatus möödunud aastal Eesti majutusettevõtetes ligi 1,5 miljonit välis- ja 1,8 miljonit siseturisti. „Aastases võrdluses oli välisuriste 161% rohkem. Koroonakriisi eelsele tasemele välisuristide arv veel ei küündinud, olles võrreldav 2005. aastaga. Siseturismis sündis aga teist aastat järjest uus rekord,“ ütles Laurmaa (Eesti Statistika, 2023).

Soomest saabus Eestisse enim turiste, arvuga 589 000 inimest, kuid koroonaaegset arvu see ei saavutanud (Joonis 1). Lätist tuli 204 000 inimest, tähendades 12%-st kasvu, ning saadud tulemused jaotusid vastavalt 310% ning 130% rohkem kui aastal 2021. Võrreldes 2021. aastaga saabus rohkem külalastajaid siia ka kaugemal asuvatest riikidest, kuid siiski vähem kui aastal 2019. 257 000 turisti viibis ööbimiskohtades detsembris 2022, mis on kolmandiku võrra suurem võrreldes aastaga 2021. Siseturistide hulk jaotus vastavalt 137 000 inimest (11% võrra rohkem), kellest Harjumaal puhkas 34%, Pärnumaal 14%, Tartu kandis 12%, Ida-Virumaal 10%, Valgamaal 6% ning välisuristide arv oli 121 000 inimest (69% võrra rohkem), kellest Harjumaal puhkasid 83%, 8% Pärnumaal, 4% Tartumaal. Ööde arvult olid majutusettevõtetes siseturistid kokku 219 000 ööd ja välisuristid 242 000 ööd (*Ibid*).

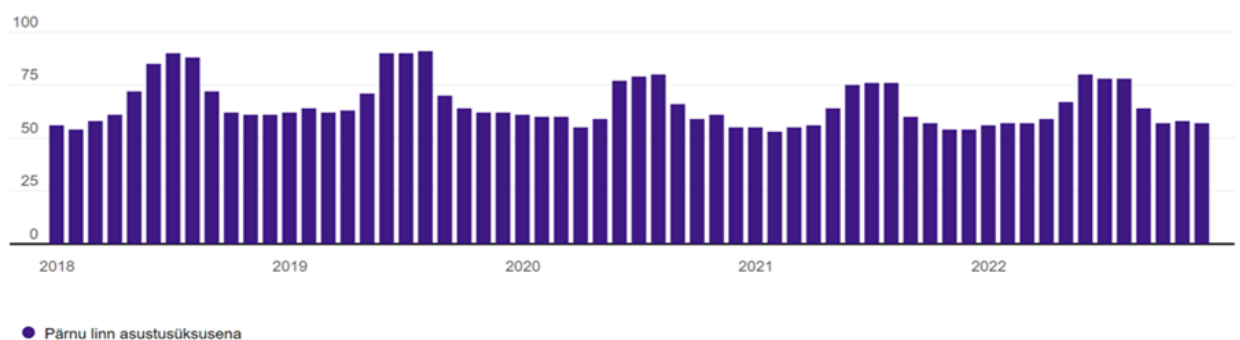

Joonis 1. Eestis majutatud turistid 2019-2022 aasta.

Allikas: Eesti statistikaamet

Novembri seisuga oli 10 majutuskohta vähem võrreldes varasema 944-ga, mis võimaldasid pakkuda viis või enam voodikohta. Kasutuses oli 40% tubadest ehk 21 000 tuba ja 48 000 magamisaset. Keskmise ööpäevane maksumus inimese kohta oli 46 eurot, novembriga võrreldes oli see üks euro kallim. Linnadena jaotusid hinnad keskmiselt 51 eurot Tartumaal, 49 Ida-Virumaal ja Harjumaal, 40 Valga kandis ja 39 eurot Pärnumaal (*Ibid*).

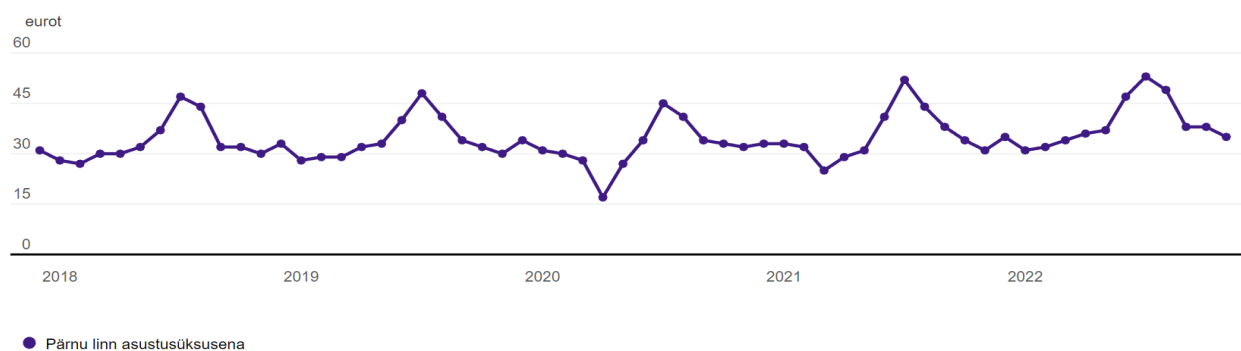
Eesti statistika kodulehelt on näidiseks toodud all olev joonis Pärnu majutuskohtadest (Joonis 2), kus on olemas vähemalt viis voodikohta. Selle põhjal selgub, et läbi aastate on see püsinud üsna stabiilsena, kus 100-st pakkujast ~50-nel on püsivalt nii mitu voodikohta olemas ja suvekuudel, kui turiste ja suvitajaid on rohkem, tõuseb nende arv teenusepakkujate arvu kohta 20-30 võrra suuremaks. See võib tuleneda laialdasest kinnisvara omamisest ettevõtjate seas või kinnisvaraturul olevatest odavatest üüri hindadest.

Joonis 2. Pärnu linna asustusüksuste majutuskohtade arv vähemalt viie voodikohaga.

Allikas: Eesti statistikaamet

All olev joonis (Joonis 3) on võetud Eesti statistikaameti kodulehelt, mis näitab ära Pärnu linna asustusüksuste majutuskohtade keskmise ööpäeva maksumuse perioodil 2017. aasta lõpp kuni 2022. aasta lõpp. Jooniselt selgub, et hinnad on kõrgemad suvitusperioodil kui puhkajaid on rohkem ning seetõttu ka nõudlus suurem, võimaldades küsida kallimat hinda. Märkimisväärne langus oli 2020. aasta alguse poole kui Eestit tabas koroonapandeemia, piirates inimeste liikumisvabadust, mistõttu ei saanud küsida suuremat teenuse tasu. Ent üldiselt on madalperioodil ööpäevased maksumused samas hinnaklassis ~30 eurot ja tipphetkel ~45 eurot. Samuti võis hindade muutus tuleneda suurtest mõjutustest poliitilises keskkonnas, kus riik küll toetas turismi sektorit, kuid kus abi oli osade kodumajutusteenuse pakkujate jaoks sellegipoolest vähene või olematu.

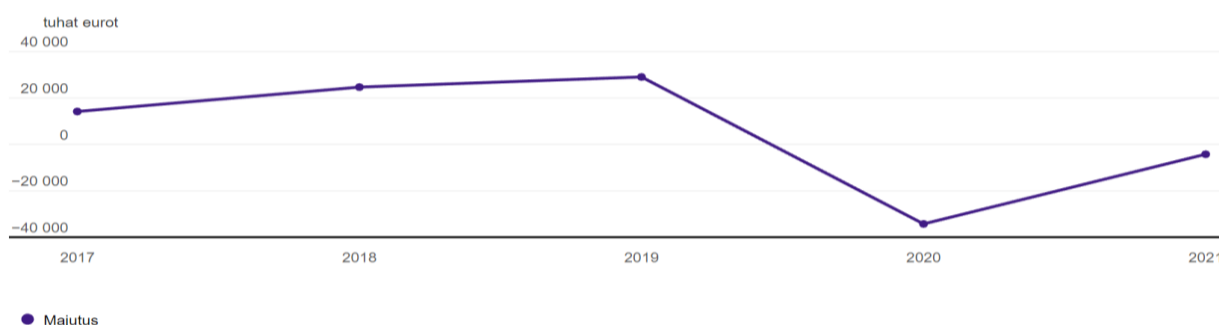
Joonis 3. Pärnu linna asustusüksuste majutuskohtade ööpäeva keskmine maksumus.

Allikas: Eesti statistikaamet

Positiivsete tulemustega suvi pani majutusettevõtetele suured ootused ka sügisperioodiks, kuid oktoobris jõustunud liikumipiirangud tõmbasid need maha. "Praegu täituvust ette vaadata on mõnes mõttes otstarbetu. Etteplaneerimisaeg on väga lühike, elu näitab, et suurim täitumus on nädalavahetustel, laupäevad on enamasti täitsa välja müüdnud, aga nädala sees on mitmeid kohti saadaval. Samas nädalavahetus täitub alles neljapäeval-reedel tehtavate broneeringutega, sest inimesed on äraootaval seisukohal lõpuni välja, otsuseid tehakse väga viimasel hetkel," ütleb Pärnus kaht spaahotelli pidava Estonia Spa müügi- ja turundusosakonna juht Kairi Jõekäär. "Madalhooaeg on alanud, seda tunnetame küll praegu." Nii toetuvad ka mitmed teised ilma spaa võimaluseta olevad majutusettevõtted veekeskustele, pakkudes lisaks spaahooldusi või -külastusi, et madalhooajaga toime tulla (ERR, 2021).

Jõekäär ütleb, et kui siiani oli madalhooaegade sissetulekuallikaks seminaride põhikorraldajaks olev avalik sektor, siis piirangute kehtestamise järel pidid ministeeriumid ja sinna alla kuuluvad allasutused jätma ära silmast silma olevad kohtumised, mistõttu kärbus äri kokku (*Ibid*).

All olevalt jooniselt (Joonis 4), mis on võetud Eesti statistikaameti kodulehelt, näeb, et kuni aastani 2019 ollakse 20 000 euroga kasumis ning seejärel langeb see järsult 40 000 euroga miinusesse, tõustes 2020. aasta alguses üles poole, kuid jääb 2021. aasta lõpuks siiski miinusesse 5000 euroga, mis näitab, et koroonaperiood mõjutas turismivaldkonna ettevõtteid negatiivselt.

Joonis 4. Turismivaldkonna majutusettevõtete aruandeaasta kasum (-kahjum).

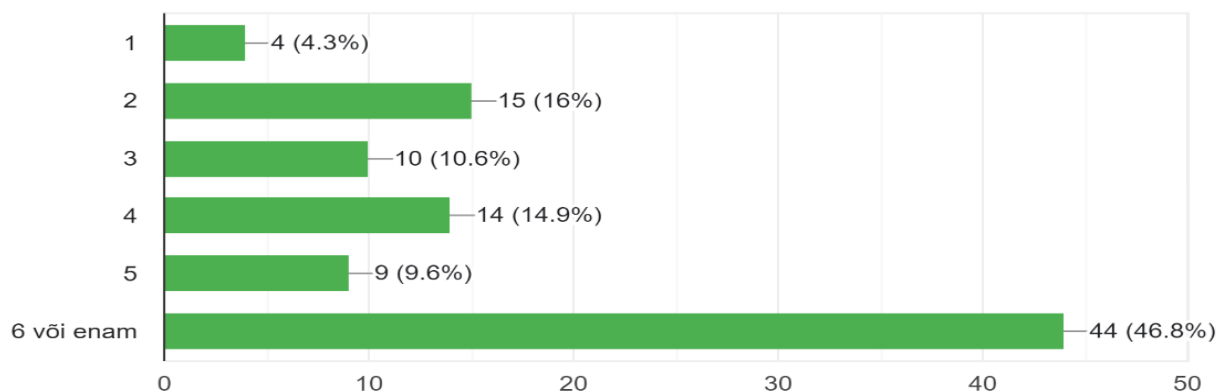
Allikas: Eesti statistikaamet

Kui toitlustuse valdkonnas tegutsejad hoidis vee peal näiteks Bolt ja teised transporditeenust pakuvad ettevõtted, siis turismiteenustest hääbusid enamus, kuna rahvusvaheliste transporditeenuste piirangute tõttu ei saanud äri enam samamoodi edasi toimida. Seega olid tulekul rasked ajad. Oma turismiteenuste kogumüügi protsendiks aasta 2020 teise ja kolmanda kvartali seisuga oli kõigest 15, mistõttu olid valitsuse poolt saadavad toetusmeetmed 2020. aasta lõpu lähenedes selle sektori jaoks eriti tähtsad (Purju, 2021).

26 küsimusest koosnevale ankeetküsitlusele vastas 192-st inimesest 94 ning vastamine toimus anonüümselt. Saadud vastused on kokku kogutud ja küsimuste kohta on tehtud joonised või tabelid. Enamikes küsimustes olid antud valikuvariandid, mille seast iga ettevõtte valis nende kodumajutusega kokku sobivad tegurid ja tingimused - oli selleks kas üks vastuse valikutest või mitu.

Esimese küsimuse vastusena soovis töö autor teada mitu töötajat panustab kodumajutuse tegevusse (Joonis 5), millest selgus, et pea pooltes ettevõtetes on 6 või enam töötajat. Ettevõtted vahemikus

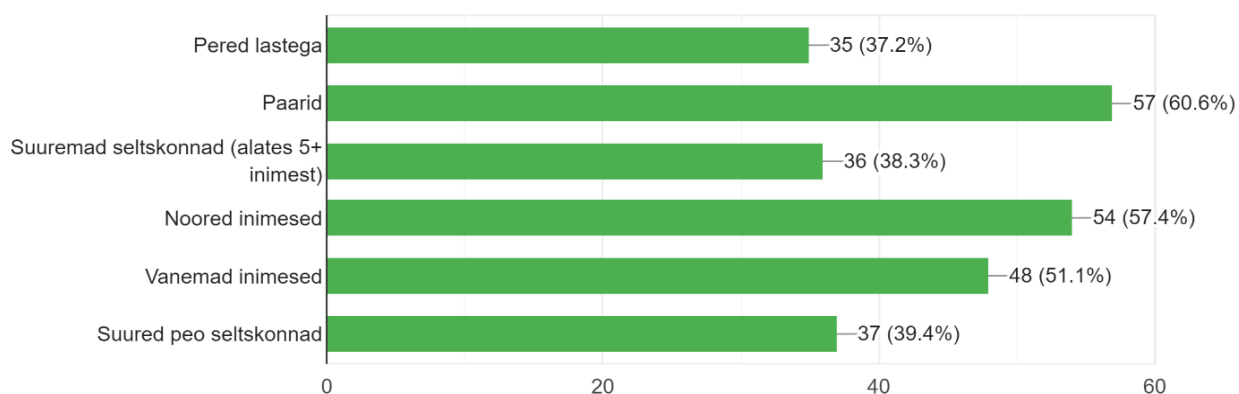
10-15 märkisid ära, et nende majutuses töötab 2-5 töötajat ja ainult 4 ettevõtet on ühe liikmelised. Sellest võib järeldada, et soovitud teenuse pakkumiseks on vajalik vähemalt kahe kuni nelja liikmelist meeskonda ning samuti võis töötajate arv kriisist tulenevate majandusraskuste tõttu väheneda, sest suur tööpuudus tekkis pandeemia aegsel perioodil peamiselt just teenindusvaldkonnas. Ent kui tegu on väiksema kodumajutusega või on see pigem hobiks olev töö, siis piisab ka vähema arvulisest meeskonnast.

Joonis 5. Töötajate arv küsitluses vastanud kodumajutus ettevõtetes.

Allikas: Autori koostatud

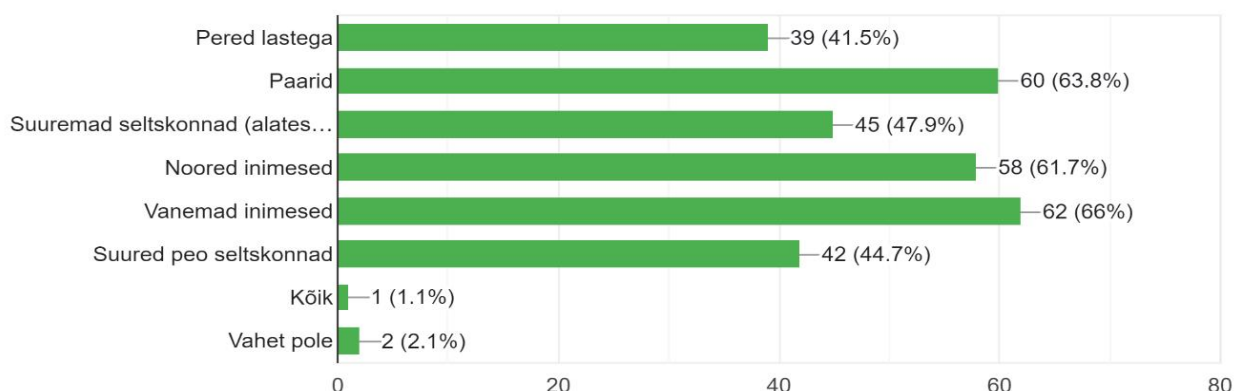
Teisena oli uuritud millised külastajad peamiselt käivad (Joonis 6). Ettevõtteid said kõikidest valikutest ära märkida nende majutusega kokkuminevad valikud. Uutest seadustest tulenevalt ei tohtinud avalikus kohas koos korraga rohkem kui 2 inimest liikuda, mistõttu olid erakorterid ja -majad selleks ideaalne koht, kus suurema seltskonnaga koos viibida. Enamasti soovivad rohkem liikumisvabadust just noored inimesed, kuid ka vanemad inimesed, mistõttu oli valikuna välja toodud erinevas vanuseklassis ja grupi suuruses olevad sihtrühmad. See annab ülevaate, kes moodustavad põhiklientuuri, olles üksiti peamiseks sissetulekuallikaks. All olevalt jooniselt ongi tõestuseks näha, et ettevõtte peamiseks ööbijateks on paarid ja noored inimesed ning seejärel vanemad inimesed. Suuremad peo seltskonnad, suuremad seltskonnad (alates 5+ inimest) ja pered lastega said alla poolte märkimiste. Seega on ööbimiskohti kõigile soovijatele, kuid olenevalt majutuse suurusest sõltub ka majutatavate inimeste arv, sest väikese ruutpinnalisele alale ei mahuta ära suurt inimeste seltskonda.

Joonis 6. Kodumajutuse peamised külastajad.

Allikas: Autori koostatud

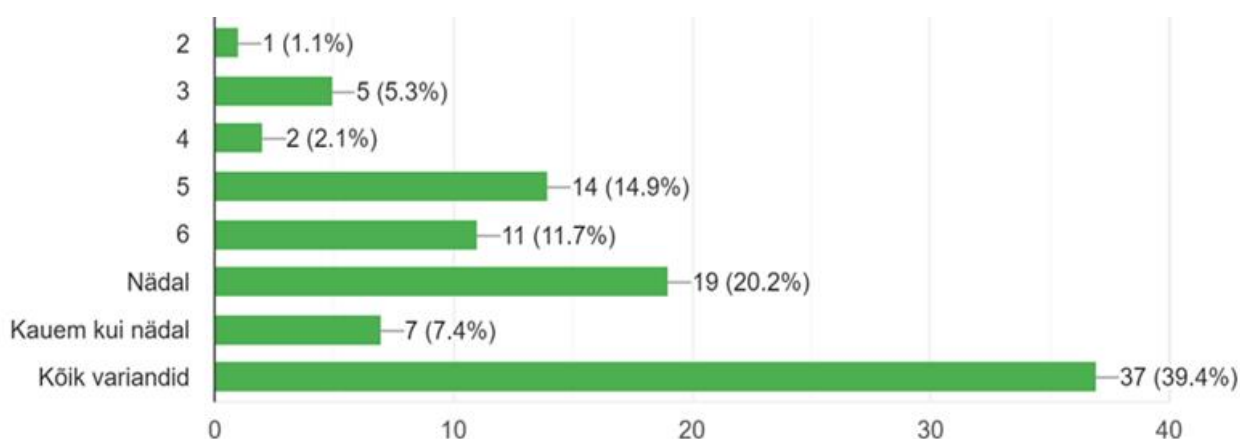
Järgmine küsimus on sarnane eelmisega, aga tahetakse teada keda majutajad ise oma klientuurina eelistaksid võõrustada (Joonis 7). Märkida sai ära kõik sobivad valikuvariandid ning saadud tulemuste järjekord on sarnane eelpool mainituga. Üle poolte ettevõtetest eelistaksid vanemaid inimesi, paare ja noori inimesi. Üle 40 vastanutest eelistaksid suuremat seltskonda (alates 5+ inimest) ja suuremaid peo seltskondasid ning peresid lastega sooviti kõige vähem. Eraldi oli välja toodud ühe vastaja poolt, et neile sobiks kõik variandid ja teisel vastajal polnud ühtegi eelistust. Vähene soov kliendiks peresid lastega võtta võib tuleneda eelarvamusest, et väikesed lapsed võivad majutuses midagi ära määrida või lõhkuda. Sama kehtib ka suuremate seltskondade kohta, kus ülemeelikuse korral võib pidu kontrolli alt väljuda, tekitades nii varalist kahju. Noortemate ja vanemate inimestega kaasneb üldjuhul suurem puhtus ning ka teenuse nõudlus on nende puhul suurem.

Joonis 7. Kodumajutuse pakkujate klientuuri eelistused.

Allikas: Autori koostatud

Järgneva küsimuse vastused näitavad mitmeks ööks on võimalik kodumajutus võtta (Joonis 8). Ainult üheks ööks jäädavast majutust vastanute seas polnud, 3-4 ööd või kauem kui nädal märkisid ära alla kümne ettevõtte ning enim levinumaks oli nädal ja 5-6 ööd. Kõigist vastajatest 37 võimaldab kõikide variantide valikut. Seega on ettevõtted oma klientide soovidega üsna paindlikud, võimaldades üldiselt majutuse otsijatel valida ükskõik mis ajavahemik neile sobivate päevade ja öödega. See aitab hoida alles klientuuri ning võimaldab ettevõtetel teenida kasumit ja pakkuda töötajatele tööd ka majanduslikult rasketel aegadel. Samuti teevad mitmed ettevõtted sooduspakkumisi kui võtta majutus mitmeks ööks, mis tuleb odavam kui ühe öö tava maksumus.

Joonis 8. Ööbimise eelistuse pikkus ettevõtja poolt.

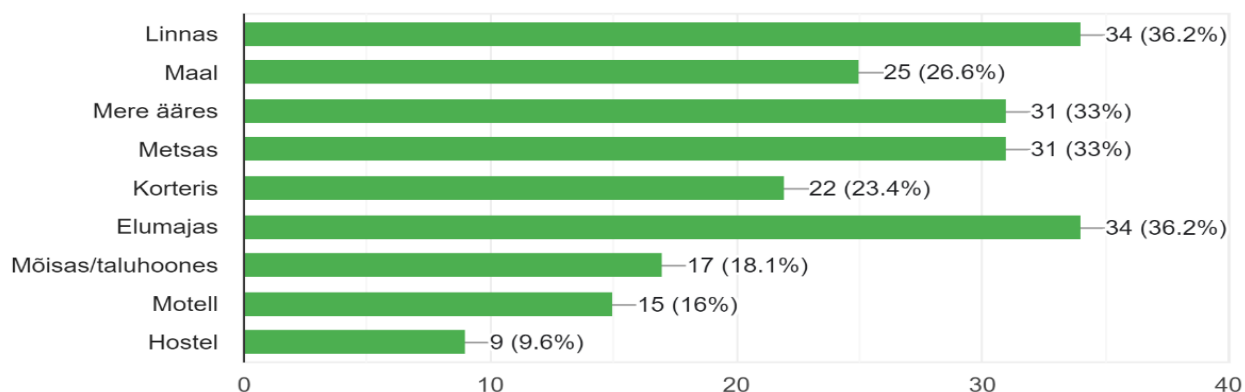
Allikas: Autori koostatud

Esimesed 2 vabatahtliku vastamisega küsimust olid majutuskohdade check-in ja check-out kellaajad, mis olid määratud teenuse pakkujate endi poolt (Tabel 1). Kuna vastati nii kindla vahemiku kui ka üldise alguse ajaga, oli lihtsam kajastada saadud vastuseid tabelina. Check-in aegadest oli enim levinumaks ajavahemikuks 15:00-16:00, vastuste arvuga 25, 10 vastust sai 14:00-16:00 vahemik ja 7 märkimist 16:00-17:00. Kõige vähem vastati vahepealseid aegu kella 13:00, 13:30 ja 14:30 kohta. Check-out aegadest oli 22 vastanuga kõige tavapärasemaks ajaks 10:00-11:00, 12 oli märkinud 10:00-12:00, seetõttu 9 märkimist sai 12:00 ja lisaks veel 09:00 ja 11:00 kanti jäävad ajad. Üksikud vastused läksid näiteks kellaaegadele 15:00-17:00, vastanute arvuga 2. Kõige hilisemaks ajaks oli ühe vastaja poolt pandud 20:00. Seega üldiselt on check-in ajad siiski kliendisõbralikult varajased ja check-out ajad hilised.

Tabel 1. Kodumajutuse kõige aktiivsemad ja vähem aktiivsemad ckeck-in ja check-out ajad.

	Check-in	Vastajate arv	Check-out	Vastajate arv
Kõige aktiivsemad ajad	alates 10:00	5	09:00-11:00	7
	13:00-15:00	5	10:00-11:00	22
	alates 14:00	5	10:00-12:00	12
	14:00-16:00	10	11:00	6
	15:00-16:00	25	11:00-12:00	8
	16:00-17:00	7	12:00	9
Kõige vähem aktiivsemad ajad	alates 13:00	2	11:30	2
	13:30	1	15:00-17:00	2
	14:30	1	20:00	1

Sellest järgmine küsimus annab ülevaate majutuse asukohast (Joonis 9). Vastajatel oli võimalik valida mitu varianti, et töö autor saaks pärast paremini analüüsida vastuseid selle põhjal, kus kohas majutused täpsemalt paiknevad. Jooniselt on näha, et suurem osa nendest asub linnas ja elumajas ning mere ääres või metsas. Kümnekond vastust vähem sai linnast väljas pool ja korteris. Leidus ka mõisa/taluhoone taolisi maju ning motelle ja hosteleid. Arvestades, et Pärnu on suures osas piiritletud veekogudega, on loogiline, et enamus majutusi asuvad selle vahetusläheduses ning linnas puhkamise eeliseks on enamus kohtade asumine lühikese jalutuskäigu kaugusel. Pandeemia ajal oli see hea asukoha peal paiknevatele kodumajutusteenuse pakkujatele ideaalseks võimaluseks ettevõtte paremate tulemuste saavutamiseks ning tulu ja klientuuri suurendamiseks, sest kehtestatud liikumispiirangute tõttu tuli vältida kokkupuudet teiste inimestega. Samas sooviti, et kõik vajalik oleks ligidal ning et kohale saamine oleks võimalikult vähe vaeva ja aega nõudev.

Joonis 9. Kodumajutuse asukoht.

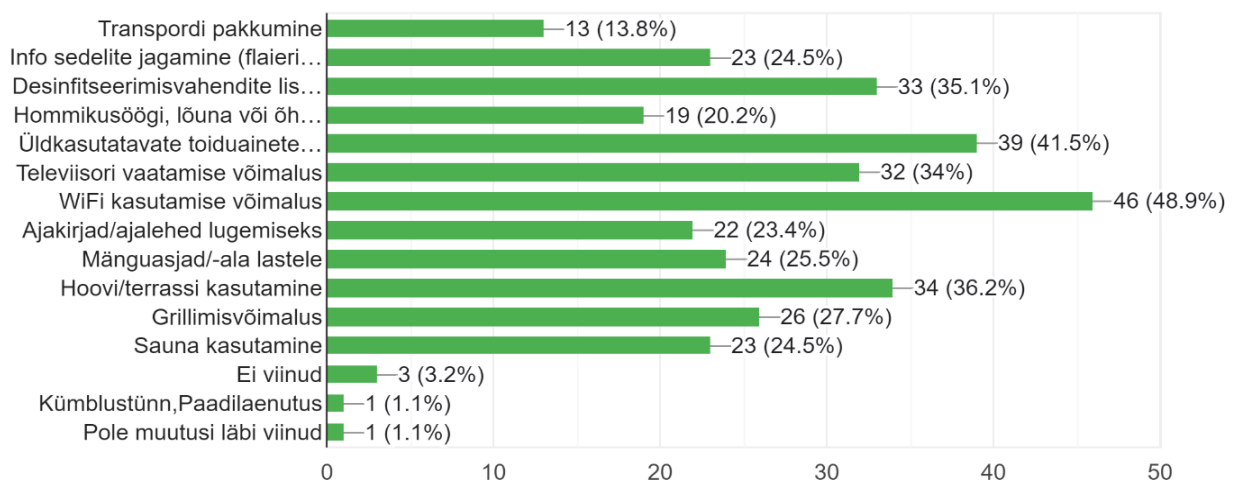
Allikas: Autori koostatud

Järgnevas küsimuses oli võimalik ära märkida mitu valiku varianti, mistõttu saadud vastuste arv tuli taas suurem kui kogu summaks olev 94. Positiivsete mõjude kokku ära märkimisi oli 156, keskmise vastuste arvuga 39, ning negatiivsetel mõjudel oli 143, keskmise vastuste arvuga 28 (Tabel 2). All olevast tabelist on näha, et asukohalise paiknevuse tulemusena on klientuuri kasvamine ja kahanemine pooleks, positiivsemaiks oli üle poolte jaoks vähemate muutuste läbiviimine pandeemiast tulenevalt ja klientuuri olemasolu laienemine. Seevastu nende samade näitajate tulemused olid vastupidised ~30 ettevõtte jaoks ning 33 ettevõttel puudus negatiivne mõju üldse. Siiski olid ootused positiivsete tulemuste osas kõrgemad kui tabelis kajastuvad numbrid näitavad, sest Pärnus asuvad paljud majutused väga hea koha peal, mis peaks avaldama kõikidele välja toodud teguritele suuremat positiivset mõju ning väiksemat negatiivset mõju.

Tabel 2. Ettevõtete asukohalise paiknevuse positiivne ja negatiivne mõju.

Asukohaline paiknevus	Positiivne mõju	Vastajate arv		Negatiivne mõju
	Suurendanud külastatavust	27	23	Vähendanud külastatavust
	Laiendanud eri klientuuri olemasolu	45	28	Kitsendanud eri klientuuri olemasolu
	Vähem muutusi pidanud läbi viima seadusest tulenevalt	53	32	Rohkem muutusi pidanud läbi viima
	Kergesti ligipääsetavus	31	27	Raskesti ligipääsetavus
		33	Negatiivne mõju puudub	

Kümnes küsimus annab ülevaate läbiviidud muutustest kodumajutuse kontseptsioonis (Joonis 10), kus sai taaskord ära märkida oma ettevõttega kokku sobivad valikud. Enim vastuseid oli tänapäeva nutiajastut arvesse võttes 46 vastanuga wifi kasutamise võimalusel. Üle 30 märkimise said külastajatele kasutamiseks mõeldud üldkasutatavate kuivainete kappi lisamine, hoovi/terrassi kasutamine, desinfitseerimisvahendite lisamine ja televiisori vaatamise võimalus. Üle 20 vastusega olid ka info sedelite jagamine, ajalehtede või -kirjade lugemise võimalus, mänguala/-asjad lastele, grillimise ja sauna kasutamise võimalus. Eraldi oli vastajate poolt välja toodud veel kümblustünn ja paadilaenus ja 4 vastanutest ei viinud ühtegi muutust läbi. Seega on lisa tegevusi üsna palju juurde lisatud, et muuta külastajate ajaveetmise võimalus veelgi mugavamaks, mis pandeemia aegsel meelelahutustegevuste piirangute kehtimise ajal oli eriti oluline. Teisest käest on see lisa väljaminek ettevõtetele, mis tähendab, et osad võisid selle arvelt küsida kallimat ööbimise tasu.

Joonis 10. Pandeemia järgsed muudatused kodumajutuse kontseptsioonis.

Allikas: Autori koostatud

Vastajatel paluti hinnata pandeemia järgse külalastatavuse negatiivset ja positiivset mõju nende ettevõtte tegevusele likerti skaalal hinde vahemikuga 1-5 palli (Tabel 3), kus “1” tähendas, et mõju oli kõige vähem tuntav ja “5” seega kõige rohkem tuntav. Mõlemal poolel sai kõige rohkem ära märkimist hinne “3” ja “4” ning maksimaalset positiivset mõju tundis ainult üks ettevõtte, seevastu kõrgeimat negatiivset mõju tundis lausa 8 ettevõtet. Enim vastuseid sai mõlema poole puhul hinne “2”, keskväärtusena tuli hindeks “2,5”, mis positiivsest küljest oleks võinud olla kõrgem, kuid negatiivsest küljest on see hea näitajana. Seega oli mõju pigem positiivne, kuid oodatust siiski madalam.

Tabel 3. Pandeemia järgse kodumajutuse külalastatavuse positiivne ja negatiivne mõju kodumajutus ettevõtetele mõjuvuse skaalal 1-5 palli.

1-5 palli hindekskaala	Pandeemia järgse külalastatavuse positiivne mõju	Pandeemia järgse külalastatavuse negatiivne mõju
1	19	25
2	31	30
3	19	17
4	24	14
5	1	8
Keskväärtus	2,5	2,5

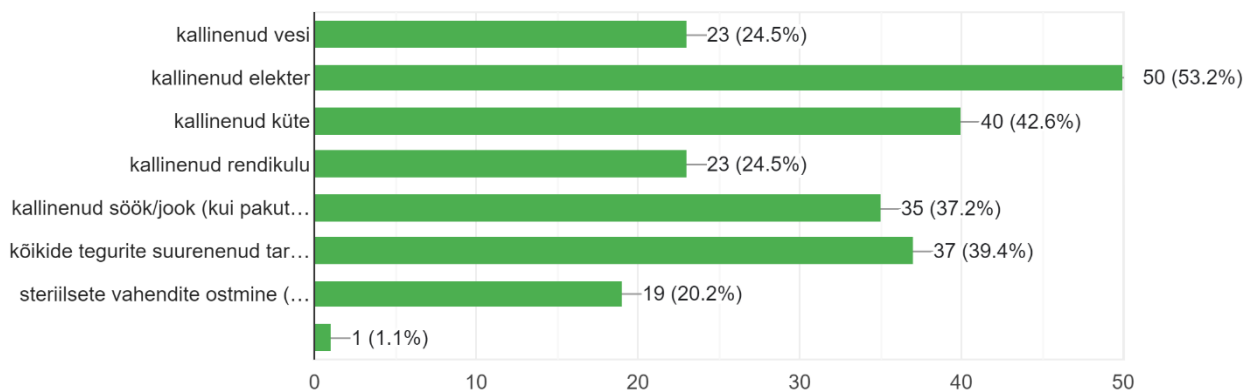
Vastused teiste kodumajutajatega konkurentsipüsimise kohta on pooleks, mis saadi likerti skaalat kasutades hinde vahemikuga 1-5. “1” defineerib väikest konkurentsipüsimist ja “5” suurt

konkurentsi tunnet. 25 teenuse pakkujat on märkinud viie palli süsteemis hindeks "2" ja 25 on valinud "4". 22 arvavad, et "3", 17 jaoks on konkurentsi mõju peaaegu mitte tuntav ning nelja jaoks on see raskeks muutunud. Väikeses kohas, kus majutusasuti on nii palju, on mõistetav, et osade jaoks on konkurentsis püsimine raskendatud, kuid enamike jaoks on see vähe tuntav, mida tõestab ka keskmiseks hindeks tulnud "2,7".

Välituristide külastatavuse arv on üldjoontes kahanenud või jäänud varasema ajaga samaks. Selle hindamiseks on taaskord kasutatud 1-5 palli süsteemi, kus "1" näitab ära turistide arvu kahanemise ja mida kõrgemaks hinne läheb, seda suurem on olnud turistide arvu kasv. Seda märgib keskmiseks hindeks tulnud "2,9". Täpsete arvudena lahti seletatuna on 21 ettevõtet märkinud "2" ja 22 on valinud "4". Kõige suurema vastanute arvuga 34 on valinud "3", 10 jaoks pole see arv väga vähenenud ja 7 jaoks on vastupidi.

Sellest omakorda on tekkinud ka hindade muutus, olles pigem kas languses või siis vähese muutusega. Ka see küsimus sai esitatud sama skaalana. Vastuste põhjal tuli keskmiseks hindeks "2,9", mis tõestab, et üle poolte ettevõtetest jätsid hinnad samaks või pidid neid langetama. Täpsemate arvudena oli 23 valinud neli palli viiest, 19 valis "2", 11 jaoks pole hindade muutus mõju otseselt avaldunud ja 3 jaoks on see vastupidine. Võttes arvesse mitme aasta jooksul olnud hindade kõikumist, on tulemused seinast seinale, kuid enamuse märkimisi on saanud hinde "3" vastanute arvuga 38. Järelduseks saab öelda, et hinnamuutuse põhi mõjutajateks olid reisiipiirangute tõttu vähenenud turistide arv ja ka Eesti elanike külastatavuse vähenemine. Samuti suurenenud tarbimise tõttu kasvanud kommunaalkulud, mis olid niigi kallimate hindade peale tõusnud.

Hindade tõusu peamised põhjustajad toob välja all olev joonis (Joonis 11). Iga ettevõtte sai valida kõikide valikuvariantide seast omale sobivad ning sellest tulenevalt on üle poolte vastanutest ära märkinud kallinenud elektri. Teised peamised tegurid olid kallinenud küte, milleks võis olla nii gaasi, puude kui ka elektri küte. Puutumata ei jäänud ka kallinenud söök/jook ning 37 jaoks olid suurenenud kõik tegurid, mille alla kuulub lisaks vesi ja steriilsete vahendite kasutamine, mis tulenes suurenenud hügieeninõuete tagamisest. Kuna kodumajutusega kaasnevad tarbimiskulud, siis hindade muutusest tulenevalt on need kulud suurenenud.

Joonis 11. Kulude kasvu peamised tegurid kodumajutus ettevõtete jaoks.

Allikas: Autori koostatud

All olev tabel (Tabel 4) iseloomustab sotsiaalmeedia platvormide kasutatavuse muutust enne ja pärast pandeemiat, kus sai valida kõik ettevõttele kokku minevad valikuvariandid. Enamik vastanutest kasutas selleks enne pandeemiat booking.com lehekülge või enda isiklikku kodulehekülge, Facebooki ja Instragrami kontosid oli 21 ja 32 ettevõttel. Oodatust väiksem arvuliselt suurenes nende kasutajaskond pärast pandeemiat, jäädes vähem kui 10 lisa kasutaja hulka iga sotsiaalmeedia konto kohta. Üldse mitte nendene kasutajaid oli enne 4 ja pärast 1, mille põhjal võib oletada, et tehnoloogiavaldkonna kasutus on jõudnud enamike majutajateni ning suuremal osal on kas igal platvormil juba konto olemas või ei leia kõikide kasutamine vajadust kui osad nendest juba toimivad piisavalt hästi.

Tabel 4. Sotsiaalmeedia kasutatavuse võrdlus enne ja pärast pandeemiat kodumajutus ettevõtetes.

	Sotsiaalmeedia kasutatavus enne pandeemiat	Sotsiaalmeedia kasutatavus pärast pandeemiat
Facebook	21	31
Instagram	32	38
Oma isiklik koduleht	50	57
Booking.ee vms majutuskohi pakkuv lehekülg	70	71
Ei kasutanud üldse	4	1

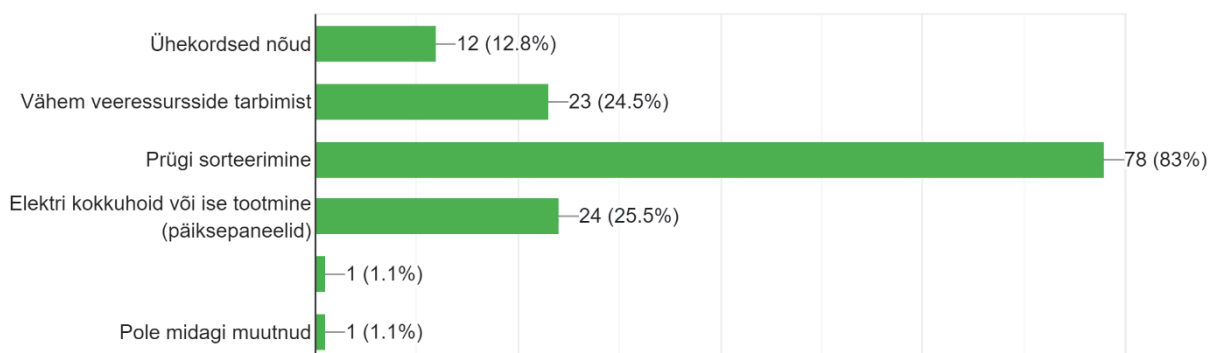
Seega pole sotsiaalmeedia kasutamine üldplaanis enamikele hoogu juurde andnud. Likerti skaala hinde vahemikuga 1-5 defineerib sotsiaalmeediaga tegelemisest tulenevat kasulikkust ettevõtte tegevusele, kus “1” on vähe kasu avaldanud ja “5” on palju kasu toonud. Üle poolte jaoks ei andnud

see üldse kasu või ainult vähesel määral, kuna keskväertuse hindeks tuli ainult “2,7”. Hinde 4-5 andis kõigest 19 ettevõtet, mis tähendab, et üldplaanis ei andnud sotsiaalmeedia erilist hoogu ettevõtte tegevusele juurde.

Küsimus, mille sisuks oli positiivsed tulemid COVID-19st tulenevalt, oli vastuseks antud kolm varianti, kus iga ettevõtte sai ära märkida kõik sobilikud vastusevalikud. Peamiseks positiivseks teguriks oli klientuuri suurenemine, vastanute arvuga 48. Seejärel 41 ära märkimisega ettevõtte lihtsamini üles leidmine ja viimasena ettevõtte laienemine, arvuga 12. Eraldi lisa vastustena olid mitu ettevõtet ise välja toonud, et nende jaoks see eralisi muutusi kaasa ei toonud ning erandina oli kaks ettevõtet, kellel tekkisid uued ideed või kes uuendasid sisustust. Seega saab väita, et pandeemia tõi mitmetele pigem kasu kui kahju.

Kodumajutuse laiemaks ehitamine/uute rendipindade saamisvõimalus pole enamike jaoks raskemaks muutunud. Hindekskaala vahemikus 1-5 tähendab arvu kasvuga muutumist lihtsamast raskemaks. ainult 16 ettevõtet on ära märkinud hindeks 4-5. Keskväertusena tuli hindeks “2,3”, mis tähendab, et ülejäänute hinnag on sellele väiksema arvulisem ehk suurema osakaalu vastanute jaoks pole see raskusi valmistanud. See tuleneb tõenäoliselt suurest nõudlusest kinnisvaraturul, kus soovitakse saada isegi rohkem pindasid kui jõutakse ehitada.

Ettevõtte keskkonnasäästlikumaks muutmise valikutest oli välja toodud 4 varianti (Joonis 12), millest ettevõtted said valida kõik omale sobilikud vastused. Peamisteks teguriteks on 78 jaoks prügi sorteerimine, 24 ja 23 vastust sai elektri kokkuhoiud/ise tootmine ja veeressursside tarbimise vähendamine, 12 kasutab ühekordseid nõusid ja üks teenuse pakkuja pole muutusi teinud. Seega pöörab ühe enam ettevõtteid tähelepanu koduplaneedi ökoloogilisele keskkonnale.

Joonis 12. Kodumajutuse panus olemaks keskkonnasäästlikum.

Allikas: Autori koostatud

Viimased küsimused olid seotud riigilt rahalise toetuse saamisega, kus autor soovis teada kas ettevõtted küsisid abi, ning kui jah, siis millist. Nendele vastamine oli vabatahtlik, mistõttu osad vastused ei vasta kogu valimi väärtusele. Vastanutest selgub, et enamik ehk 79 teenuse pakkujat ei taotlenud abi ja 15 nendest taotles, milleks oli rahalise abi küsimine ja selle märkisid ära 5 ettevõtet.

Eraldi küsimusena oli välja toodud ettevõtete poolne hinnang riigilt toetuse saamise suurusele pandeemia ajal, mille aluseks on võetud likerti skaala hinnetega 1-5. "1" tähistab, et riik aitab vähe (kuna vastamine sellele küsimusele oli kohustuslik, siis märkisid mitte abi taotlejad selleks hinne "1") ja "5" tähendab, et riik aitab palju. Tulemuste kokku arutamisel tuli keskmiseks indeks "2,2", millest saab järeldada, et riigi toetus oli kas olematu või vähene, sest kolmveerand vastanutest märkis ära hinde 1-3, 14 pani "4" ja ainult kaks märkis "5". See tähendab, et ettevõtted pidid suuremas osas tulema toime oma isiklike säästudega ilma riigilt abi saamata või äärmisel juhul vähese rahalise abiga. Põhjuseks oli riigi eelarvest niigi meditsiini tarbeks rahalise toetuse andmiseks tekkinud suur rahaline puudujääk, mis algselt oli planeeritud muudel otstarvetel. Kuigi turismivaldkonnale eraldati ka osa sellest, siis oli see vähene, kuna ettevõtjad sellel ala on palju ning kõigile sellest ei jätkuks.

Saadud tulemuste põhjal on töö autor arvamusel, et peamiselt avaldas väike majutusettevõtetele negatiivset mõju pandeemiast mõjutada saanud seadusandlik keskkond, mis tähendas rangete liikumispiirangute kehtestamist. Kuna inimestel kästi kodudes viibida, siis puudus majutajatel klientuur, mille pealt teenida. Paljud inimesed veetsid sel hetkel tavapärasest suurema aja oma kodudes, kuid pikalt kodus olemine muutus paljude jaoks ebamugavaks, mistõttu otsiti võimalusi veeta vahelduseks aega kodust eemal. Kodumajutused olid selleks sobiv koht, asudes teistest eraldi, ja kliendid said omale sobiva teenuse lihtsasti seotada veebi vahendusel ilma kontaktita. Suureks eeliseks oligi paljudel majutajatel heas asukohas paiknemine, sest oluline oli eraldatus, kuid samas võimaldada klientidele kõik mugavus tingimused. Teiseks peamiseks muutujaks oli hindade muutus, mille põhjustajaks olid kallinenud kommunaalhinnad ja tarbijate poolt nende suurem tarbimine, mis omakorda kergitas osade ööbimiskohtade hindu ning samuti mõjutas seda turistide arvu vähenemine nii välismaalt tulijate kui Eesti siseste külastajate arvelt.

Üldiselt olid saadud vastused positiivsema tagasisidega kui oli autor algselt arvanud, sest enamik vastanutest ei pidanud suuremaid muutusi pandeemiast tulenevalt läbi viima. Suurem osa pigem täiendas juba olemasolevat, oli selleks kas lisa meelelahutustegevust pakkuvate tegurite lisamine

(wifi või sauna kasutusvõimalus, televiisori vaatamine jne) või muuta suurema tarbimise tõttu renditavat puhkekodu keskkonnasäästlikumaks (prügi sorteerimine, energia kokkuhoid/ise tootmine jne).

Üks suurimaid negatiivseid mõjusid oli toimetulek konkurentsi ja kallinenud hindadega. Selles läksid majutajate arvamused pooleks, ent kuna ettevõtted siiani tegutsevad, siis võib järeldada, et see andis hoogu juurde pühenduda rohkem tegelema kodumajutusega. Sellisel puhul oli ettevõtte toimimise tähtsaks teguriks laienenud sotsiaalmeedia kasutamine, sest olles klientidele paremini üles leitav, suutsid paljud ettevõtted seeläbi suurendada/laiendada oma klientuuri.

Viimasena soovis autor teada, kas väikeettevõtted taotlesid riigilt abi ning kui jah, siis millist. Vastustest selgus, et üle kolmveerand ettevõtjatest seda ei teinud ning ülejäänud 15 vastanut 94-st seda tegid, milleks oli rahalise hüvitise küsimine. Sellegipoolest polnud see märkimisväärselt suur, kuna riigil oli ootamatult tekkinud kriisi olukorrast tekkinud suur eelarvepuudujääk, mistõttu tuli algne toetuste paigutus ümber teha ning leida kiiresti kõige sobivamad lahendused kõigile valdkondadele ja sellest mõjutatud teguritele.

2.3. Uuringu põhjal tehtavad järeldused ja ettepanekud

Kuna pandeemia tuli ootamatult ja muutis majanduslikku olukorda kardinaalselt, siis polnud aastal 2020 keegi valmis selleks, mis juhtuma hakkab. Uuete karmide liikumispriirangute ja seni toimunud argielu asemel tuli nüüd kiirelt kohaneda uue vastupidise olukorraga. Uuringus osalenud Pärnu kodumajutus ettevõtete vastuste põhjal võib järeldada, et kuigi umbes veidi alla poolte vastanute puhul oli negatiivset mõju oodatust rohkem tunda, siis tuli suurem osa nendest oma tegevusega olenemata sellest toime. Näiteks suudeti kohaneda kallinenud hindade ja kuludega ning kliendibaasi suurendamiseks oldi pealehakkamisega, et laiendada oma nähtavust klientidele veebikeskkonnas. Selle kasuks on kiiresti arenenud digimaailm, kus igal ettevõttel on lihtne teha omale sotsiaalmeediasse kontosid reklaamimaks enda tegevust ja pakutavaid teenuseid tasuta ja olla samaaegselt klientidele paremini üles leitav.

Uuringu tulemuste põhjal saab väita, et Pärnu väiksemad majutusettevõtted, kelle suurteks konkurentideks oleval spaad ja hotellid olid pandeemia tipphetkel klientide puuduses, ei pidanud nii raskeid kaotusi üle elama, vaid said selle pealt pigem klientuuri kasvatada. Muidugi leidis ka

mitmeid neid, kelle jaoks oli see mõõnaperiood, kuid küsitlusest saadud vastuste põhjal on siiski positiivsemat poolt rohkem. Kuigi hindasid tuli tõsta, said määravateks teguriteks majutuse asukoht, majutatavate inimeste mahutavuse arv, sealsed pakutavad lisatingimused ja keskkond ise. Kui kõik need tingimused olid tagatud, sai suurema tõenäosusega rohkem kliente kohale meelitada.

Siiski on järelmõju veel tuntav ja paljude jaoks pole endine olukord siiani taastunud, milles omab tähtsat rolli majanduses olev olukord nii välismaailmas kui ka Eestis. Kui üks majanduslik tegur saab mõjutada, mõjutab see ka ülejäänud tegureid, kuna kõik selle alla kuuluvad valdkonnad on omavahel seotud. Väiksemate muutustega on kergem toime tulla, ent kui tekib ootamatu olukord, mida ei osata ette prognoosida, võib kahju olla suure. Selle tõestuseks on näiteks käesoleva lõputöö teemaks olev koroonapandeemia mõju. Kuid sellegipoolest näevad ettevõtted vaeva ja viivad läbi uuendusi/täiendusi ja reklaamivad ennast varasemalt rohkem erinevatel sotsiaalmeedia platvormidel, mis tänapäeva uute ideede januses ühiskonnas on ellu jäämiseks paratamatu.

Sellest omakorda võib teha ettepaneku, et antud tööd oleks võimalik edasi uurida ka hiljem tulevikus, sest kuigi suurem kriis on üle elatud ja pandeemiast enam nii palju ei räägita, on see endiselt veel oma mõju avaldamas ning ka majanduslik pool pole hinnamuutuste poolest veel stabiliseerunud, mõjutades sellest sõltuvat ühiskonna tegevust. Võimalik oleks uurida:

- kuidas tulevad toime majutusettevõtted konkureerides üksteisega ja suurtemate asutustega (nt hotellid, spaad);
- milliseid tingimusi eelistavad kliendid;
- millist mõju avaldavad hinnatõusud ja -langused;
- palju taolisi majutajaid leidub mõne aasta pärast jne.

Koroonapandeemia on nüüdseks möödas, kuid see ei kindlusta, et taolist olukorda ei või uuesti tekkida. Sellegipoolest on töö autor arvamusel, et nii majandus kui väike majutusettevõtted suudaksid sellega seekord paremini toime tulla, olles negatiivse mõju vastu tugevam.

KOKKUVÕTE

Töö autori arvates oli koroonapandeemia majanduslikust vaatenurgast, täpsemalt Pärnu linna ja Pärnu maakonnas asuvate kodumajutust pakkuvate ettevõtete poolelt, oluline teema mida uurida. Ajavahemikuks on valitud 2019-2022 aasta, mil kriis mõjutas väike majutusettevõtteid kas suuremal või väiksemal määral. Sihtrühmaks sai valitud just Pärnu, olles üheks põhi puhkekohaks külastajate seas.

Lõputöö esimeses pooles on autori poolt välja toodud erinevad makrokeskkonna tegurid, mille mõju avaldub teenindussektori alla kuuluvatele väike majutusettevõtetele (st. klientuur, hinnad, liikumisvabadus jne). Need ja kõik muud sellest tulenevad mõjutused määrasid ära antud bakalaureusetöö teemaks oleva Pärnu kodumajutajate käekäigu pandeemia eelsel ja järgsel ajal.

Sellest lähtuvalt on töö teises osas kajastatud mõned nii sel hetkel olnud kui ka tulevikku prognoosivad statistilised majanduslikud uuringud. Välja on toodud mõjutused tööturule, teenuste tarbivusele ja pakkuvusele ning turismindusega seonduvale, et teha sissejuhatus autori enda poolt korraldatud uuringule. Selle kohta olevad allikad on võetud teiste poolt varasemalt läbiviidud sarnastest uuringutest, tekstidest ja statistikatest, mis on saadud Eesti riiklikelt ja majanduslikelt kodulehekülgedelt.

Lõputöö koostamiseks on kasutatud kvantitatiivset uurimismeetodit, kuhu kaasatakse küsitluses osalenute tagasiside, arvamus ja väärtushinnangud, andmaks vastused uuritavatele teemadele ja mille põhjal tehakse seejärel vastavad järeldused ja analüüs. Valitud on just need uurimuslikud liigid, et koguda võimalikult asjakohased vastused ja anda parem ülevaade kuidas mõjutab see majandust, siin kohal täpsemalt Pärnu väike majutusettevõtteid.

Empiirilise uuringu eesmärgi saavutamiseks on autori poolt püsitatud allolevad ülesanded:

- anda ülevaade Pärnu kodumajutuse pakkujate tegevusest;
- teha uuringu põhjal järeldused kuidas mõjutas COVID-19 pandeemia Pärnu piirkonna kodumajutusi;
- millised väliskeskkonna tegurid avaldasid enim mõju kodumajutuse pakkujatele.

Vastuste saamiseks on koostatud Google Formsis 26-st küsimusest koosnev küsimustik, mis on saadetud Pärnu kodumajutusteenust osutavate ettevõtete e-mailile. Anonüümse vastajana osales uuringus 192-st ettevõttest 94 majutusteenuse pakkujat ning küsitlus oli aktiivne ajavahemikul 27.03.23 kuni 29.04.23.

Läbiviidud uuringu tulemusel saab autor töö kohta esitatud küsimustele vajalikud vastused.

Vastustest selgus:

- et kui suuremad ettevõtted (nt spaad ja hotellid) viresid uute liikumispirangute tõttu klientide puuduse käes, siis kodumajutajad said selle arvelt kliendibaasi suurendada/laiendada;
- leidis ka neid, keda nii suur edu ei saatnud ja klientuur pigem vähenes, ent nüüdseks on olukord muutunud positiivsemaks;
- peamiseks mõjutajaks oli hinnatõus ning lihtsam oli nendel, kelle majutus oli keskkonnasäästlikumate kuludega, asus hea koha peal, majutas suurema arvu inimesi ning pakkus mugavaid lisatingimusi ja keskkonda, meelitades kohale rohkem kliente;
- eelis teiste ees suurenenud sotsiaalmeedi kasutatavuse näol, sest veebi vahendusel on silma paistmine kõige tõenäolisem ning pandeemia ajal oli veebikeskkond peamine koht, kus informatsiooni otsiti.

Järeldõju on endiselt tuntav ja paljude ettevõtete jaoks pole praeguseks endine olukord veel taastunud, mida mõjutab majanduses olev olukord nii välismaailmas kui ka Eestis. Ent siiski üritavad kodumajutajad leida uusi lahendusi ja suureks plussiks on enda reklaamimine sotsiaalmeedias, et olla klientidele meelepärane ja püsida konkurentsis teiste ettevõtetega. Kokkuvõtvalt võib öelda, et üle poolte tulid raskete oludega toime ja pandeemia järgne aeg on positiivsemate tulemustega võrreldes selle hetke omadega, olenemata sellest kas riigi poole pöörduti abi saamiseks või ei, mida tegid ainult 15 vastanut 94-st.

Käesolev uurimustöö oleks aktuaalne teema ka mõne aasta möödudes, kuna kuigi pandeemia pole hetkel enam massiliselt levimas, on see siiski alles, ning ka majanduslik pool on veel sellest olukorrast taastumas. Võimalikeks uuritavateks teemadeks võiks olla:

- kuidas tulevad kodumajutuse pakkujad toime nii üksteisega konkureerides kui ka suurtemate asutustega (nt hotellid, spaad);
- samuti mis tingimusi eelistavad kliendid;

- kui suurt mõju avaldavad hinnatõusud ja -langused;
- palju taolisi majutajaid leidub mõne aasta pärast jne.

Kuigi majanduslikult raskest olukorrast saadi üle, on töö autor arvamusel, et nii majandus ja kui väike majutusettevõtted saaksid uue taolise olukorra tekkides sellest paremini üle kui eelmisel korral. .

SUMMARY

THE IMPACT OF COVID-19 ON THE OCCUPANCY RATE OF HOME ACCOMMODATION FACILITIES IN PÄRNU IN 2019-2022

Marite Kaunissaare

In the opinion of the author of the work, the corona pandemic was an important topic to be studied from an economic point of view, more precisely from the side of companies offering home accommodation located in the city of Pärnu and Pärnu county. The period 2019-2022 has been chosen, when the crisis affected small accommodation companies to a greater or lesser extent. Pärnu was chosen as the target group, being one of the main vacation spots among visitors.

In the first part of the thesis, the author points out various macro-environmental factors that have an impact on small accommodation companies belonging to the service sector (ie clientele, prices, freedom of movement, etc.). These and all other resulting influences determined the fate of Pärnu homestays, the subject of the submitted bachelor's thesis, in the pre- and post-pandemic period.

Accordingly, in the second part of the work, some statistical economic studies that were present at that moment as well as those forecasting the future are reflected. The effects on the labor market, the consumption and supply of services, and those related to tourism are outlined in order to make an introduction to the study organized by the author himself. The sources on this are taken from similar studies, texts and statistics previously conducted by others, which are obtained from Estonian national and economic websites.

In order to achieve the objective of the empirical study, the author has maintained the following tasks:

- to give an overview of the activities of Pärnu home accommodation providers;

- based on the study, draw conclusions about how the COVID-19 pandemic affected homestays in the Pärnu region;
- which factors of the external environment had the greatest impact on home accommodation providers.

In order to receive answers, a questionnaire consisting of 26 questions has been prepared in Google Forms, which has been sent to the e-mail of companies providing home accommodation services in Pärnu. 94 accommodation service providers out of 192 companies participated in the survey as anonymous respondents, and the survey was active from 27.03.23 to 29.04.23.

As a result of the conducted research, the author gets the necessary answers to the questions asked about the work. The answers revealed:

- that while larger businesses (e.g. spas and hotels) languished due to a lack of customers due to new movement restrictions, homestays were able to increase/expand their customer base at the expense of this;
- there were also those who were not so successful and the clientele rather decreased, but now the situation has become more positive;
- the main influence was the price increase, and it was easier for those whose accommodation had more environmentally friendly costs, was located in a good location, accommodated a larger number of people and offered comfortable additional conditions and environment, attracting more customers;
- an advantage over others in the form of increased social media usability, because it is most likely to stand out through the web, and during the pandemic, the online environment was the main place where information was sought.

The aftermath is still felt and for many companies the former situation has not yet recovered, which is affected by the economic situation both in the outside world and in Estonia. However, home hosts are still trying to find new solutions, and promoting themselves on social media is a big plus in order to please customers and stay competitive with other companies. In summary, it can be said that more than half coped with difficult circumstances and the time after the pandemic has more positive results compared to those of this moment, regardless of whether they turned to the state for help or not, which only 15 out of 94 respondents did.

This research work would be a relevant topic even after a few years, because even though the pandemic is no longer spreading massively at the moment, it is still there, and the economic side is also still recovering from this situation. Possible research topics could be:

- how do home-accommodation providers cope both in competition with each other and with larger institutions (eg hotels, spas);
- also which conditions are preferred by customers;
- how big of an impact price increases and decreases have;
- many such hosts will be found in a few years, etc.

Although the economically difficult situation was overcome, the author of the paper is of the opinion that both the economy and the small accommodation companies would be able to overcome it better than the last time when a new situation like this arises.

KASUTATUD ALLIKATE LOETELU

Beardshaw, J. & Ross, A. (1992). *Economics. A student's guide*. Pitman.

Cateora, P. R., Money, R. B., Gilly, M. C. & Graham J. L. (2020). *International Marketing*. Mc Graw Hill Education. Lk 11-16, 64-67, 69-71, 76, 78-80, 96-99, 130-131, 140-143, 146, 160-162, 172-173, 175-176, 178-179, 188, 193, 216-220, 237-241

Coronavirus disease (COVID-19). (2020). World Health Organization. Kättesaadav: <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/question-and-answers-hub/q-a-detail/coronavirus-disease-covid-19>, 1. veebruar 2023.

Corruption and COVID-19 Response. the World Bank. <https://www.worldbank.org/en/topic/governance/brief/corruption-and-covid-19-response>, 1. veebruar 2023.

COVID-19: Euroopa Liidu kava majanduse taastamiseks. (2020). Euroopa Parlament. Kättesaadav: <https://www.europarl.europa.eu/news/et/headlines/priorities/koroonakriisistaastumine/20200513STO79012/covid-19-euroopa-liidu-kava-majanduse-taastamiseks>, 11.veebruar 2023.

Eestis diagnoositi esimene COVID-19 haigusjuhtum. (2020). Terviseamet. Kättesaadav: <https://www.terviseamet.ee/et/uudised/eestis-diagnoositi-esimene-covid-19-haigusjuhtum>, 10.veebruar.2023.

Erisätted ja kinnisasja maksustamine. (2021). Maksu- ja Tolliamet. Kättesaadav: <https://www.emta.ee/ariklient/maksud-ja-tasumine/kaibemaks/erisatted-sh-kassapohine-kaibemaksuarvestus-ja-kinnisasja/majutusteenuse-osutamine>, 12. veebruar 2023.

Gamber, W., Graham, J., Yadav, A. (2022). *Stuck at home: Housing demand during the COVID-19 pandemic*. *Journal of Housing Economics*, 101908. <https://doi.org/10.1016/j.jhe.2022.101908>

Gerwe, O. (2021). The Covid-19 pandemic and the accommodation sharing sector: Effects and prospects for recovery. *Technological Forecasting and Social Change*, 167, 120733. <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2021.120733>

Ghuri, P., N & Cateora, P. (2021). *International Marketing*. Mc Graw Hill Education. Lk 10-15

Greif, W. & Leo, H. (2015). *Digitaliseerimise mõju teeninindussektorile ja tööhõivele seoses tööstuse muutusega*. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee.

Hardwick, P., Khan, B. & Langmead, J. (1990). *An introduction to modern economics*. Longman.

Hädaolukorra seadus. (2017). RT I 2017, 1 <https://www.riigiteataja.ee/akt/117052020003>

Kas ees ootab EURIBORi järsk tõus ja mida see tähendab tavalise laenuvõtja jaoks? (2020). Eesti Pank. Kättesaadav: <https://www.eestipank.ee/blogi/kas-ees-ootab-euribori-jarsk-tous-ja-mida-see-tahendab-tavalise-laenuvotja-jaoks>, 6. märts 2023.

Koroona tormipilved pole Eesti tööturu kohalt veel hajunud. (2020). Eesti Pank. Kättesaadav: <https://www.eestipank.ee/press/koroona-tormipilved-pole-eesti-tooturu-kohalt-veel-hajunud-27102020>, 11. veebruar 2023.

Kuidas tasuda korteri üürilt õigesti maksud? (2022). Maksu- ja Tolliamet. Kättesaadav: <https://www.emta.ee/uudised/kuidas-tasuda-korteri-uurilt-oigesti-maksud>, 12. veebruar 2023.

Madis Mülleri kõne: “Miks on hinnatõus euroalal nii kiire ja riigiti nii erinev?”. (2023). Eesti Pank. Kättesaadav: <https://www.eestipank.ee/press/madis-mulleri-kone-miks-hinnatous-euroalal-nii-kiire-ja-riigiti-nii-erinev-03032023>, 3. märts 2023.

Majutus (i.a). *Visit Pärnu*. Kättesaadav: <https://visitparnu.com/majutus/>, 13. veebruar 2023.

Majutusettevõtete seadus. (2018) RT III 2005, 17, 3. <https://www.riigiteataja.ee/akt/104122020002?leiaKehtiv#para17>

Makromajanduslik ettevaade (i.a). Euroopa Keskpank. Kättesaadav: <https://www.ecb.europa.eu/pub/projections/html/index.et.html>, 4. märts 2023.

Members of the government approved the crisis measures related to the COVID-19 supplementary budget. (2020). Kriis. Kättesaadav: <https://www.kriis.ee/en/news/members-government-approved-crisis-measures-related-covid-19-supplementary-budget>, 9. veebruar 2023.

Miks on tänased laenuintressid niivõrd madalal tasemel? (2021). Raha geenius. Kättesaadav: <https://raha.geenius.ee/blogi/luminori-blogi/miks-on-tanased-laenuintressid-niivord-madalal-tasemel/>, 10. veebruar 2023.

President Kaljulaid ÜRO julgeolekunõukogule: kasutame võimalust globaalse valitsemise mudeli muutmiseks. (2020). Eesti alaline esindus ÜRO juures. Kättesaadav: <https://un.mfa.ee/et/president-kaljulaid-uro-julgeolekunoukogule-kasutame-voimalust-globaalse-valitsemise-mudeli-muutmiseks/>, 11. veebruar 2023.

PROGNOOS. Energiakriisi täismõju majandusele alles hakkab avalduma. (2022). Eesti Pank. Kättesaadav: <https://www.eestipank.ee/press/prognoos-energiakriisi-taismoju-majandusele-alles-hakkab-avalduma-20122022>, 4. märts 2023.

Purju, A. (2021). The COVID-19 in Estonia: Governance of the Health Care System, spread of the disease, regulations and impact on economy. *BSR Policy Briefing series.*, 5. märts 2023.

Ratas: uuendusmeelsus aitab Eestil säästvas arengus esirinnas olla. (2020). Eesti alaline esindus ÜRO juures. Kättesaadav: <https://un.mfa.ee/et/ratas-uuendusmeelsus-aitab-eestil-saastvas-arengus-esirinnas-olla/>, 9. veebruar 2023.

Valitsus toetab seaduseelnõu, mis loob suurema õigusselguse eriolukordade lahendamisel. (2020). Vabariigi Valitsus. Kättesaadav: <https://www.valitsus.ee/en/news/government-supports-draft-law-which-creates-greater-legal-clarity-management-emergency>, 1. veebruar 2023.

Viiruskriisi mõju Eesti majandusele. Stenaariumid aastani 2030. (2020). Arenguseire keskus.

2022. aastal peatus majutusevõtetes rekordarv siseturiste. (2023). Eesti Statistika. Kättesaadav: <https://www.stat.ee/et/uudised/2022-aastal-peatus-majutusevotetes-rekordarv-siseturiste>, 13. veebruar 2023.

LISAD

Lisa 1. Ankeetküsitlus

Igas vastuses märkida ära kõik Teie ettevõttega sobivad vastuse variandid

1. Mitu töötajat on teie ettevõttes koos teiega kokku?

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6 või enam

2. Milliseid külastajad peamiselt käivad?*

- Pered lastega
- Paarid
- Suuremad seltskonnad (alates 5+ inimest)
- Noored inimesed
- Vanemad inimesed
- Suured peo seltskonnad
- Muu:

3. Keda **ise eelistaksite** peamise klientuuri sihtrühmana?*

- Pered lastega
- Paarid
- Suuremad seltskonnad (alates 5+ inimest)
- Noored inimesed
- Vanemad inimesed
- Suured peo seltskonnad
- Muu:

4. Mitmeks ööks maksimum on võimalik jääda?*

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6
- Nädal
- Kauem kui nädal
- Kõik variandid

5. Mis kellast kella ajani on **check-in**?

Teie vastus:

6. Mis kellast kella ajani on **check-out**?

Teie vastus:

7. Märkige ära Teie majutusega kokku minevad asukohad:*

- Linnas
- Maal
- Mere ääres
- Metsas
- Korteris
- Elumajas
- Mõisas/taluhoones
- Motell
- Hotell

8. Kas on mõjutanud asukoht pandeemia ajal majutust **positiivselt**?*

- Suurendanud külastatavust
- Laiendanud eri klientuuri olemasolu
- Vähem muutusi pidanud läbi viima seadusest tulenevalt
- Kergesti ligipääsetav

9. Kas on mõjutanud asukoht pandeemia ajal majutust **negatiivselt**?*

- Vähendanud küllastatavust
- Kitsendanud eri klientuuri olemasolu
- Rohkem muutusi pidanud läbi viima seadusest tulenevalt
- Rasketi ligipääsetavus
- Negatiivne mõju puudub

10. Milliseid muutusi viisite kodumajutuse konseptsioonis läbi?*

- Transpordi pakkumine
- Info sedelite jagamine (flaierid tegevuste/vaatamamisväärsuste vms kohta)
- Desinfitseerimisvahendite lisamine (käte puhastamine, maskid)
- Hommikusöögi, lõuna või õhtusöögi pakkumine
- Üldkasutatavate toiduainete lisamine küllastajatele kappi (kuivained, maitseained jne)
- Televiisori vaatamise võimalus
- WiFi kasutamise võimalus
- Ajakirjad/ajalehed lugemiseks
- Mänguasjad/-ala lastele
- Hoovi/terrassi kasutamine
- Grillimisvõimalus
- Sauna kasutamine
- Muu:

11. Kui suurel määral on pandeemia järgne küllastatavus muutunud **positiivselt** võrreldes pandeemia eelse ajaga?*

vähe

1

2

3

4

5

palju mõjutanud

12. Kui suurel määral on pandeemia järgne külastatavus muutunud **negatiivselt** võrreldes pandeemia eelse ajaga?*

vähe

1

2

3

4

5

palju

13. Kas teiste kodumajutajatega konkurentsipüsimine on muutunud raskemaks?*

vähe

1

2

3

4

5

palju

14. Kas välituristide arv külastajate seas vähenes?*

vähe (kahanes)

1

2

3

4

5

palju (kasvas)

15. Kuidas mõjutas pandeemia Teie ettevõtte teenuste hindu?*

negatiivselt (langetas)

1

2

3

4

5

positiivselt (tõstis)

16. Millised tegurid olid peamised hinna õusu põhjustajad?*

- Kallinenud vesi
- Kallinenud elekter
- Kallinenud küte
- Kallinenud rendikulu
- Kallinenud söök/jook (kui pakute seda teenust lisaks)
- Kõikide tegurite suurenenud tarbimine klientide poolt
- Steriilsete vahendite ostmise (maskid, käte desinfitseermisvahend jne)
- Muu:

17. Milliseid sotsiaalmeedia platvorme kasutasite **enne** pandeemiat enda reklaamimiseks?*

- Facebook
- Instagram
- Oma isiklik koduleht
- Booking.ee vms majutuskohti pakkuv lehekülg
- Ei kasutanud üldse
- Muu:

18. Milliseid sotsiaalmeedia platvorme kasutasite **pärast** pandeemiat enda reklaamimiseks?*

- Facebook
- Instagram
- Oma isiklik koduleht
- Booking.ee vms majutuskohti pakkuv lehekülg
- Muu:

19. Kas sotsiaalmeedia turunduse suurenenud kasutus andis hoogu juurde ettevõtte tegevusele?*

vähe

1

2

3

4

5

palju

20. Milliseid uusi positiivseid tulemeid lõi COVID-19?*

- Ettevõtte laienemine
- Suurenenud klientuur
- Teie ettevõtte lihtsamini ülesleitav
- Muu:

21. Kas kodumajutuse laiemaks ehitamine/uute rendipindade saamine on muutunud raskemaks?*

vähe (lihtne)

1

2

3

4

5

palju (raske)

22. Kuidas olete muutnud oma ettevõtte tegevust keskkonnasäästlikumaks?*

- Ühekordsed nõus
- Vähem veeressursside tarbimist
- Prügi sorteerimine
- Elektri kokkuhoid või ise tootmine (päiksepaneelid)
- Muu:

23. Kui palju riik toetas teid kriisi ajal?*

vähe

1

2

3

4

5

palju

24. Kuidas toetas? (vabatahtlik vastamine):

.....

25. Kas taotlesite abi saamiseks hüvitist?*

Jah

Ei

26. Kui 'Jah', siis millist (vabatahtlik vastamine):

.....

Lisa 2. Uuringu küsimustikku sissejuhatav tekst

Hea vastaja!

Olen Tallinna Tehnikaülikooli Kuressaare Kolledži üliõpilane Marite Kaunissaare ja kirjutan oma lõputööd teemal „COVID-19 mõju Pärnu kodumajutuse täituvusele 2019-2022 aastal“, mistõttu on käesolev küsimustik võtmetähtsusega minu bakalaureuse lõputöös.

Kuna antud teema ja ka muud ettevõtlusega seonduvad kriisid on aastate jooksul olnud ettevõtjatele suureks mõjutaks ja olles ise põline pärnakas, siis ostustasin uurida, kuidas on see mõjutanud väikemajutajate käekäiku ja milliseid muudatusi/lahendusi on selleks tulnud läbi viia.

NB! Uuringus osalemine on puhtalt vabatahtlik, vastamine anonüümne ja saadud vastused kajastan ainult ühtse kogumina enda lõputöös. Vastamine võtab aega umbes 5-8 minutit, lihtsamaks vastamiseks olen koostanud valikvastused ja tärniga küsimustele vastamine oleks kohustuslik.

Aitäh suure abi eest ja kõike head soovides – Marite Kaunissaare
maritek@outlook.com

Igas vastuses märkida ära kõik Teie ettevõttega sobivad vastuse variandid.

.Lisa 3. Lihtlitsents

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks¹

Mina Marite Kaunissaare

1. Annan Tallinna Tehnikaülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose COVID-19 mõju Pärnu kodumajutuse täituvusele aastal 2019-2022 mille _____ juhendaja _____ on _____ Olev Tõru. _____,

1.1 reprodutseerimiseks lõputöö säilitamise ja elektroonse avaldamise eesmärgil, sh Tallinna Tehnikaülikooli raamatukogu digikogusse lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2 üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tallinna Tehnikaülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas Tallinna Tehnikaülikooli raamatukogu digikogu kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. Olen teadlik, et käesoleva lihtlitsentsi punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest ning muudest õigusaktidest tulenevaid õigusi.

_____ 18.05.23

¹ Lihtlitsents ei kehti juurdepääsupiirangu kehtivuse ajal vastavalt üliõpilase taotlusele lõputööle juurdepääsupiirangu kehtestamiseks, mis on allkirjastatud teaduskonna dekaani poolt, välja arvatud ülikooli õigus lõputööd reprodutseerida üksnes säilitamise eesmärgil. Kui lõputöö on loonud kaks või enam isikut oma ühise loomingu tegevusega ning lõputöö kaas- või ühisautor(id) ei ole andnud lõputööd kaitsvale üliõpilasele kindlaksmääratud tähtjaks nõusolekut lõputöö reprodutseerimiseks ja avalikustamiseks vastavalt lihtlitsentsi punktidele 1.1. jq 1.2, siis lihtlitsents nimetatud tähtaja jooksul ei kehti.